

Act Patriarhal și Sinodal

(Urmare din pag. 1)

mitropolitul și ceilalți arhiepiscopi ai sinodului mitropolitan al Basarabiei, fără vreo confirmare superioară, vor numi și hirotonii diaconi și preoți, vor rândui protopopi și vor institui stareți și stareți, egumeni și egumene în sfințele mănăstiri și schituri din Mitropolia Basarabiei. De asemenea, ierarhii Mitropoliei Basarabiei vor acorda distincții și ranguri clericilor și mirenilor din eparhiile lor.

Preoții și diaconii vor pomeni la sfințele slujbe doar pe arhiepiscopii lor eparhioși. Episcopii eparhioși sufragani vor pomeni doar pe mitropolitul Basarabiei, iar mitropolitul Basarabiei va pomeni la slujbe pe nume pe Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Toți arhiepiscopii canonici ai Mitropoliei Basarabiei sint membri deplin ai Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și se bucură de toate drepturile și de toate cinstitărea ca și ceilalți membri ai Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitul Basarabiei va avea tradițional loc de cinste în rândul membrilor Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Fiecare arhiepiscop eparhial al Mitropoliei Basarabiei sfințește și semnează antimise pentru bisericile din eparhia sa și adresează scrisori pastorale de Sfințele Sărbătorii și cu alte prilejuri clerului și credincioșilor pe care-i păstorește.

Mitropolia Basarabiei are dreptul să urmeze calendarul de stil vechi, iar clericii ei își păstrează toate rangurile și distincțiile pe care le au.

În grija sa părintească și frățească față de Mitropolia Basarabiei, Patriarhia Română nu percepe nici un fel de contribuții financiare din partea Mitropoliei Basarabiei, ci dimpotrivă, la cererea ei, o va sprijini în activitatea sa pastorală și educativă.

Reactivarea Mitropoliei Basarabiei ca mitropolie autonomă, sub oblăduirea Patriarhiei Române și în comuniune frățească nemijlocită cu Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a fost prevăzută și, ca atare, abordată în convorbirile dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh TEODOSTIAT al României și Prea Fericitul Părinte Patriarh ALEXEI al II-lea al Moscovei și a toată Rusia, cu prilejul întâlnirilor Patriarhilor și Intelistărilor Bisericii Ortodoxe surori, la Constantinopol/Istanbul, în 15 martie 1992. Prin urmare, ca mamă spirituală a tuturor românilor ortodocși, Patriarhia Neamului săvârșește azi, cu răspunderea pe care o are în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, un act reparator de adevăr și dreptate istorică, precum și o lucrare pastorală și misionară, dorind, în același timp, să mențină relații frățești și de conlucrare cu toate Bisericile Ortodoxe surori, inclusiv cu Patriarhia Moscovei și a toată Rusia. Nădăjduim că ajutorul și grija noastră părintească față de Mitropolia Basarabiei vor contribui și mai mult la apărarea și întărirea credinței ortodoxe în fața prozelitismului secular și eterodox din zilele noastre, îndreptat azi atât de cumpul împotriva Ortodoxiei din toată Europa răsăriteană.

De aceea, vom aduce la cunoștința tuturor Bisericii Ortodoxe surori actul sfințit de grijă părintească și de comuniune frățească pe care Patriarhia Română îl săvârșește față de Mitropolia Basarabiei din Republica Moldova.

Cu smerenie și bucurie, rugăm pe Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt și pe toți Sfinții să ocrotască și să binecuvinteze Mitropolia Basarabiei, ca lucrarea ei creștinească să fie spre slava lui Dumnezeu și mântuirea fraților noștri clerici și credincioși iubitori de Hristos.

Dat în anul mântuirii 1992, luna decembrie, ziua nouăsprezece, în reședința Patriarhiei Române din București.

(urmează semnăturile celorlalți membri ai Sfintului Sinod)

Sanctitatea Voastră

(Urmare din pag. 1)

poporul lui Dumnezeu nu s-a putut exprima și a trăit sub împilare, sub interzicerea unor drepturi fundamentale, precum folosirea limbii proprii, a credinței proprii, a obiceiurilor și a propriei răspunderi pentru istoria sa.

Nu am dorit să intrăm în amănunte în legătură cu acestea și nici să ne lansăm în polemici istorice, deoarece problema Moldovei nu comportă nici un fel de aspecte care să necesite argumentări. Totul e limpede. Basarabia a fost din cea mai adâncă vechime parte a Moldovei mari, pământ și populație românească. Dacă unora, în mai lungi sau mai scurte perioade, accidente istorice nedrepte au cotoplit-o, astfel de accidente nu crează nici un fel de drepturi și ele, atât, se reglementează de către providență, în sensul lor istoric original.

Cît privește voința poporului lui Dumnezeu, la care se referă scrisoarea Sanctității Voastre, și ea se manifestă, când o poate face. Adevărul și dreptatea rămân întotdeauna vii în conștiințe și izbucnesc la suprafață ori de câte ori o pot face.

În toate lucrările voia și harul lui Dumnezeu.

Așa s-a făcut că — precum am prevăzută și noi la Constantinopol poporul lui Dumnezeu din Republica Moldova s-a regрупat duhovnicește după declararea independenței și suveranității statului Moldova, și a decis să-și reactivizeze vechea Mitropolie a Basarabiei, sub oblăduirea canonică a Bisericii Mame, Biserica Ortodoxă Română. Și-a constituit Adunare Eparhială, Consiliu Eparhial și toate celelalte organe de funcționare, după ce în 10 circumscripții electorale s-au ales deputați eparhiali și au propus și un Locțiitor de Mitropolit, pînă la alegerea lui, potrivit cu normele canonice și tradiționale ale Bisericii Ortodoxe Române.

O delegație aceluiași din deputați bisericitești, clerici și mireni, în frunte cu Episcopul Bălților, P.S. PETRU, s-a prezentat la Patriarhia Română, în ziua de 19 decembrie 1992 și, în fața Sfintului Sinod, a prezentat documente valabile, nenumerate cereri ale preoților și comunițiiților ortodoxe din Republica, de a se lua act de hotărîrea lor de a relua viața Mitropoliei Basarabiei, întreruptă abuziv în 1944 și de a o lua, așa cum a fost, pe ea și pe ierarhii, preoții și credincioșii ei sub aripa Bisericii Mame, ceea ce Sfintul nostru Sinod a și făcut.

Acestea le aducem la cunoștința Sanctității Voastre, ca să ne bucurăm cu toții de „anul bunătății Domnului” și de restabilirea dreptății și a vieții normale a poporului românesc din Republica suverană Moldova.

Vă încredințăm de dragostea noastră cea din totdeauna și vă facem urări de sănătate și viață lungă, și trimitem aceleași frumoase gânduri tuturor membrilor Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse.

În anexă vă trimitem și ACTUL SINODAL ȘI PATRIARHAL AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE prin care am reglementat problema.

Am anunțat despre aceasta și toate Bisericile ortodoxe surori. Al Sanctității Voastre, în rugăciune și comuniune în Hristos Domnul. SANCTITĂȚII SALE PATRIARHULUI ALEXEI AL II-LEA AL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA

SĂRBĂTOARE LA CĂMINUL DE BĂTRÎNI Nr. 1 SIBIU

24 decembrie 1992: Zi de referință și de neuitat pentru vîrstnicii locatari ai străvechiului „Cămin de bătrîni nr. 1” din Sibiu.

Orele 14,00, înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, însoțit de P. Cuv. arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial, împreună cu cîțiva preoți, a sfințit noua capelă „Adormirea Maicii Domnului”, din incinta Azilului.

Ceremonia înălțătoare a umplut pînă la refuz spațiul. După terminarea slujbei, s-a prezentat un program de cîntece religioase, recitări și colinde, program susținut de reprezentanții celor trei vîrste fundamentale ale vieții: copii-elevi, tineri-studenți teologi, și vîrstnici ai Azilului. Emoțiile au fost simțite reciproc de toată suflarea, mai ales la audierea versurilor compuse de pensionara Maria Gruncă, originară din satul Fofeldea, jud. Sibiu, poezia care a răscolit profund și care se intitulază: „Cîntecul satului”. Aceleași sentimente calde le-a transmis fostul student al „Sorbonei”, în urmă cu cîteva decenii, octogenarul de azi, profesor Laurentiu Mîndrea.

I. P. S. Antonie s-a întreținut apoi timp de o oră și jumătate cu cei prezenți în capelă, după care a vizitat saloanele cu bolnavii cronici-paralizați și pavilionul cu saloanele celorlalți vîrstnici. Tutorul I. P. S. Sa a împărțit iconițe, pungi cu daruri, dar mai ales însuflețitoare cuvinte de mîngîiere părintească. Aceste imagini înduioșătoare alcătuesc un tablou unic pe care îl vor păstra în memorie toți cei ce au trăit evenimentul din Ajunul Nașterii Domnului.

Au participat din partea organizației caritative „Diakonisches Werk”, d-nă Gherline Gabler, iar din partea Bisericii Evanghelice, C.A. dl. pastor Schullerus. Din partea asociației „CRISTIANA”, d-ra educatoare Monica, împreună cu un grup de copii. Pr. Trițan Ioan

Apărarea credinței, cultură și istorie în „Telegraful Român”

(Urmare din pag. 1)

dar n-aș pune mina în foc că n-a stat undeva de-o parte, să-l vadă trecînd. Să-l vadă!

În „Telegraful român” găsim prezentă Ţara Românească, Moldova, Basarabia înecată de ruși, dar mai găsim ceva care ar trebui să constituie o lecție și pentru noi cei de azi. Nu trebuie să ne uităm „rații, ori unde ar fi ei. De Basarabia nici nu mai vorbim. În zilele noastre sînt acolo. Dar în „foaia” de la Sibiu vom găsi extrem de multe referiri la românii din sudul Dunării. Nu era fără semnificație faptul acestor referiri. Voia să țină treaz sentimentul de frate dintre toți cei risipiți între alte granițe, pe vîi acum străine de noi, în munți, între popoare care vor să-și înghită, să-și deznaționalizeze. „Telegraful român”, dînd mereu știri despre ei, atrăgea atenția că nu-s uitați, și mai încerca să tempereze și zelul asimilator al altora.

„Telegraful român” a fost ziar de cultură și istorie românească. Promova valorile transilvane pentru cei de dincolo de munți, și valorile de dincolo de munți, pentru cei din Transilvania. Lucra pentru o permanentă omogenizare culturală. Oare care scriitor mare, național, de dincolo de munți, n-a fost prezent în paginile „Telegrafului”? Și care ardelean n-a fost proiectat în conștiințele celor de peste munți, ca să le arate acelora cît de mult se simte, și se cîntă, și se scrie românește în Transilvania?

„Foaia” sibiană a făcut întotdeauna istorie adevărată. A ținut trează, vie, conștiința românească de pe aceste meleaguri adînc lovite de suferințe, de nedreptăți, de serviliză încercări de deznaționalizare prin toate mijloacele. A luptat împotriva tuturor legilor de maghiarizare. A afirmat drepturile istorice ale românilor asupra pămîntului lor, și uneori cu mari riscuri, dar niciodată cu renunțarea la dreptate și adevăr.

„Telegraful român” a fost organ de educație a conștiințelor, cu timp și fără timp. A apărut credința strămoșească, atunci cînd se dorea ca prin uciderea ei să se ucidă simțămîntele de neam. În el a fost mereu prezent Șaguna și ultimul român din cea mai ascunsă vîgăună de munte.

Chiar în epoca de tristă amintire, sub dictatura ateistă, „Telegraful român” a rămas o citadelă puternică, în care au prevalat temele dedicate apărării credinței și temele istorice, menite să păstreze vie conștiința românească, tradițiile, speranța. Acestea au fost elementele principale ale conținutului „foii”. La un moment dat abonații cresuseră de la cîteva mii, la peste 14.000, ceea ce nu era puțin lucru, mai ales cînd oficial se știa numai de 2—4000 de exemplare de fiecare număr.

„Telegraful român” și-a revalorificat în aceste vremuri, pomenite mai sus, experiența de dinainte de 1918, cînd a izbutit să existe și să spună ceea ce avea de spus, în ciuda ocupanților și împotriva lor. Căci pînă în 1989 și el a fost „sub ocupație”, internă, e drept, dar nu mai puțin ocupație. Cîtă luptă n-a avut de dus, cu o cenzură niciodată desființată! Continuitatea „Telegrafului român” din 1853 încooace, luptăului, a fost luptă pentru continuitatea românească și ortodoxă, printre străinii din afară și cei dinlăuntru. Se cuvîne să-l privim ca pe un monument viu, tînăr peste ani și fără vîrstă. Să ni-l chemăm în case și în inimă să ne străduim să semene mereu cu gîndul și simțămîntele cititorului: Andrei Șaguna. Căci iată, în curînd se va împlini, tot în anul acesta, o cifră rotundă și de la trecerea la cele veșnice a omului celui mare al Transilvaniei: 120 de ani! Șaguna a vegheat, asadar, asupra „Telegrafului român”, 20 de ani. Se zice că nici un număr nu ieșea, înainte de a fi văzut de dinsul. L-a iubit.

Să-l iubim și noi!

La sărbătorirea Telegrafului Român

(urmare din pag. I-a)

numere ale ziarului „Telegraful Român”. E cît se poate de frumos scris și încălzește o inimă care iubește România — scria abonaata Cristina Crișan din Suedia. „Schimbînd locuința, țin să vă comunic noua mea adresă cu rugămîntea să-mi trimiteți revista Telegraful Român. Sînt așa de fericită cînd aflu prin dvs. vești foarte scumpe pentru mine despre religia mea ortodoxă și Biserica ei. Mă simt mai aproape de lumea mea și religia ei, cînd aflu vești din țară” — ne scria Sylvia Palmieri din Milano — Italia, demn de reținut fiind și următoarele mărturisiri venite de la cîțiva cititori din Australia: „Ea — rev. Tel. Român — ne ține aprînsă dragostea de patrie, credința și tradițiile strămoșești, hacără inimii pentru graiul românesc” (E. Scaete); „Sînt român născut în Jugoslavia și cunosc ce rol însemnat a jucat această revistă pentru unitatea românilor din Transilvania și Banat. Astăzi, pentru noi care sîntem desprîși de țară, Telegraful Român constituie o avangardă, o chemare la unitate spre a nu pieri ca nație înghițită de străinătate, spre a fi cu țara, locul plămîdării noastre” (M. Cibescu — Melbourne); „Este o revistă competentă, complexă și la obiect, satisfăcînd orice pretenții, cu frumoase înțiruri asupra cititorului, constructivă și de un real folos pentru zidirea sufletului românesc în alara țării. Am toată considerația pentru redacția ei, pentru cei ce scriu atât de frumos pe temă istorică, socială, bisericăscă sau națională. O citesc cu multă plăcere” — ne scria și dl. Gh. Pantilimon-junior din Geelong (Australia).

Am fi bucuroși dacă Radio-Televiziunea Română ar fi mai ospitalieră cu această publicație, aducînd-o mai des în atenție obștească, atât pentru cuprînsul său, cît și pentru cultura generală a tinerilor noștri.

La un asemenea popas un gînd cald de cinstit și recunoștință credem că este potrivit să îndreptăm nu numai către cititorii colaboratori, ci și către toți tipografil, culegători manuali de altă dată și mecanici de astăzi, mașiniști tipăritori, puitoare și împăturitoare, către cei ce au lucrat în cadrul administrației, la expediția ziarului, către dactilografii ori dactilografe și desigur către toți redactorii responsabili ai Telegrafului Român.

Nici nu este faptă mai frumoasă și mai înălțătoare decît să trăim ca și cînd am avea pe Dumnezeu todeauna în față. N-ăr mai fi... oameni păcătoși, dacă toți și-ar da seama că Dumnezeu e todeauna și pretutindeni de față; că ochiul lui Dumnezeu vede toate și urechea Lui aude toate. O, și cît este de mîngietor și binefăcător și putem simți în tot locul și în toată vremea că Dumnezeu este de față, ca să putem zice cu

Mihai Eminescu

(Urmare din pag. 1)

matică a viitorului său curmat de foarfecile Moirei Lachesis. Mii de aștri strălucitori evoluau pe orbitele lor în mîntăea sa. Se supunea unei munci enorme, iar Luceafărul dovedea stadiul suprem la care ajunsese gîndirea sa. Era o adevărată beatitudine efemeră a poetului, fiindcă și da seama de posibilitățile sale creatoare. După această capodoperă ar mai fi urmat altele. Unele așteptau în lada lui. Eminescu nu avea nevoie de îndemnuri la muncă, iar subiectele îl solătau, ziua și noaptea, nedîndu-i răgazului liniștii totale pe care o rîvnea.

Fericirea și nefericirea poetului interesează din ce în ce mai mult cititorii și istoricii literari. Niciodată, opera nu a putea fi desprînsă de viață. Cea mai comodă soluție este contestarea nefericirii și alcătuirea unei fericiri iluzorii din ciclurile viselor sau din peripecțiile unei vieți de mult pusă în adevărată sa lumină. Controversele asupra maladiei de care a suferit Eminescu mai persistă, fără a fi rezolvate definitiv. Oricum ar sta lucrurile este cert că nefericirea îl lovește pe Mihai Eminescu, odată cu boala. Consecințele sînt grave, fiindcă poetul afirmă „că nu mai poate fi fericit”. Nici n-a mai putut fi, ci a fost, cît timp a trăit, un „mare nefericit”, ca toți cei conștiinți de boala lor.

Din acest moment intervine lupta continuă a poetului cu boala, determinînd și structura sa spirituală. Mihai Eminescu a fost fericit pînă la vîrsta de 17—18 ani, după aceea visele lui de fericire s-au spulberat. Aici trebuie să căutăm motivarea multor atitudini ale poetului care nu se pot explica facil prin „boema” sa sau prin non-conformismul său. Nu s-a putut explica satisfăcător de ce nu s-a căsătorit Mihai Eminescu cu vreo fată de vîrsta lui, așa cum dorea părinții și cum a făcut fratele Matei. Argumentele cu „Floarea albastră” sau cu dragostea lui tîrzie pentru Veronica Micle n-ar fi fost decisive, dacă tînarul s-ar fi hotărît pentru căsătorie. Dar adevărata piedică a fost boala.

Mihai Eminescu cu toate încercările unor istorici literari de a-l face fericit, întemeiați pe unele efemere euforii, a fost departe de această stare sufletească. Ne sunt mărturie poeziile sale. Poetul își intensificase munca pînă la marginile puterilor sale, cunoscînd apropierea unui sfîrșit inexorabil. Era tot timpul pe deplin conștient de ceea ce-l aștepta și de prețuirea maximă a timpului. Scrierile sale sînt o mărturie definitorie a acestei stări de spirit. El și-a stăpînit suferințele pînă la o adevărată disciplină: „Nu credem să-nvîț a mîri vreodată... Cînd deodată tu răsăriși în cale-mi, / Suferință tu, dureros de dulce... (Oda).

Fenomenul Eminescu, din punct de vedere psiho-fizic, hic et nunc, aparține unui timp revolut care nu mai poate fi cîntit din sedimentarea sa. Totul concura la dărîmarea minții uriașe a minunatului poet. Boala își desăvîrșește procesul ei lent, dar sigur. Apăruseră plăgile dureroase, mereu deschise, de pe picioare, însoțite de crunte dureri de cap și de insomnii. Analiza creierului marelui bolnav de doctorul G. Marinescu constată și „existența unei meningite, localizată în lobii anteriori”. Numai Titu Maiorescu, informat de doctorul Wilhelm Krennitz, își avertizase sora, pe Emilia Humpel, că Mihai Eminescu își va pierde mințile. A intervenit tragedia într-o vară secetoasă și caniculară. Creierul poetului a cedat. De acum Moirele puteau fi multumite. Lachesis tăiase firul minții geniale care sfida zeii. Nefericirea atinge gradul maxim în viața unui poet. Îi fusese răpîdită mîntăea.

Fusese atacat omul Eminescu și dinlăuntru și dinafară. Se năpusti-seră asupra lui „oboșalea, slăbiciunea, toate relele ce sînt într-un mod fatal legate de o mină de pămînt; toate micile mizerii — a unui suflet chinuți” (Scrisoarea I). Acestea deveniseră tovarășele lui zilnice de viață și-i aparțineau lui. Dinafară, se ridicaseră critici necheamați, ca Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Nicu Gane, influențîndu-l pe Titu Maiorescu, cu o ureche mereu atentă la taclele jurnaliștilor, ori fusese atacat violent de N. Xenopol, trădat de amicii lui apropiați și complexat de dragostea acum totală pentru Veronica Micle. Grandilocventele întrebări stupide: Cum îl recepțăm pe Eminescu sau lecțiile unor criticiști, deși se repetă, nu-și mai au rostul. Există oameni împătîmiți care și-au dăruit întreaga viață lui Eminescu, încercînd s-o curețe de scoriile celor care s-au găsit mai apropiați sau mai îndepărtați de el. Mîntăea lui s-a mai zăbutit la Sanatoriul Șușu, la Ober-Döbling, la mănăstirea Neamțului, la Botoșani, la Odesa și la Haifa etc., pînă la 15/27 iunie 1889, deci încă 6 ani. Ceasornicul se de-reglase. Poetul, care inaugurase cu Venete și Madona epoca modernă a poeziei române, obnuștat încerca să afle cadratura cercului, scriînd știri interminabile de cifre și desene de cercuri, își alcătua genealogii fanteziste, ajungînd cu neamurile pînă la Alexandru cel Bun, se ocupa cu sanscrita sau îl traducea pe Augier. În mîntăea lui de altădată rămăseseră încă reminiscențe care mai bulbuceau la suprafață. Era inutil ca Titu Maiorescu și Alexandru Vlașcu să se mai intereseze de produsele poetului. Boala își spusese cuvîntul definitiv, lovînd centrul vital al gîndirii și al creației. Extraordinarul său creier își încetase existența lucidă în anul 1883.

A-l izola pe Mihai Eminescu, dintr-o falsă pudibonderie, de etapele vieții sale nefericite, este o greșeală. A-l transforma într-un om fericit, cunoscîndu-se cele de mai sus, este o greșeală și mai mare. Încercarea noastră de a explica nefericirea lui nu este, astfel, o impieitate, ci un semn postum de compasiune și de dragoste eternă care trec din suflet în suflet. Așa să fie înțelese! Nimeni nu coboară valoarea geniului nostru național, dacă aduce un spor de cunoștințe din anii grei ai poetului. Mihai Eminescu a fost cel mai nefericit om al pămîntului românesc, fiindcă a fost conștient de nefericirea sa. Numai așa îl vom iubi și mai mult pe Mihai Eminescu, care rămîne etalonul de aur al unui popor minunat în istoria omenirii.

Doamne, vie Împărăția Ta!

(Urmare din pag. 1)

triste ale depărării de Dumnezeu.

Cînd Mîntuitorul Hristos a cercetat casa lui Lazăr din Betanias, surorile lui — Marta și Maria — L-au împintinat prin cuvîntul: „Doamne, dacă ai fi fost aici, frațele nostru nu ar fi murit” (In. 11, 21-32). La fel putem spune despre toate relele, nenorocirile și fărâdelegile din lume, că unde ele se întîmplă, acolo nu este Dumnezeu. Dacă ar fi El acolo, ele nu s-ar întîmpla.

Dar cum? Dumnezeu nu este în tot locul de față? Ba da, El este, căci „împărăția Lui peste toți stă-pinește” (Ps. 102, 19). De fata Lui nu ne putem ascunde nici pe pămînt, nici în cer și nici în iad (Ps. 138, 5-10). Dumnezeu nu este cu noi atunci cînd îl întorcem spatele, așa după cum lumina nu mai este cu noi cînd ne coborîm în adîncurile pămîntului. În schimb, Dumnezeu este de față, cu noi, totdeauna cînd umblăm în cărările Lui, totdeauna cînd facem voia Lui, totdeauna cînd nu păcătăm.

Nici nu este faptă mai frumoasă și mai înălțătoare decît să trăim ca și cînd am avea pe Dumnezeu todeauna în față. N-ăr mai fi... oameni păcătoși, dacă toți și-ar da seama că Dumnezeu e todeauna și pretutindeni de față; că ochiul lui Dumnezeu vede toate și urechea Lui aude toate. O, și cît este de mîngietor și binefăcător și putem simți în tot locul și în toată vremea că Dumnezeu este de față, ca să putem zice cu

profetul: „În tot locul stăpînirii Lui, binecuvîntează sufletul meu pe Domnul” (Ps. 102, 22).

Fericirea de-a avea și de a simți în inima noastră pe Dumnezeu o putem cîștiga numai dacă luptăm pentru împărăția lui Dumnezeu și trăim după poruncile Lui.

— „Împărăția lui Dumnezeu nu stă însă în vorbe, ci în fapte” (I Cor. 4, 20). Cei ce nu fac faptele împărăției lui Dumnezeu sînt amenințați să o piardă. „Pentru aceea vă spun că împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei” (Matei 21, 43), care va trăi adică în pace, în dragoste, în adevăr, dreptate și sfințenie.

Mai presus de orice averi sau bogății pămîntesti, sîntem datorți să ne agonisim mai întîi bunurile împărăției lui Dumnezeu, după cum și Domnul Iisus Hristos ne poruncește: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și apoi toate celelalte se vor adăuga vouă” (Mt. 6, 33). Și lucrurile pămîntesti sînt de trebuință și de folos, dar numai după ce ne-am împăcat cu Dumnezeu și am intrat sub aripile binecuvîntate ale împărăției Sale. Dacă alergăm numai după cele pămîntesti și trecătoare, apoi iată unde ajungem: să ne ucidem unii pe alții și să nimicim unii altora tot ce avem.

Uruiți tancurilor, prăpădul bombelor și singele războaielor nu vorbesc mai limpede decît orice glas despre datoria de a

căuta mai întîi împărăția lui Dumnezeu și de a face roadele ei. Fără Dumnezeu, omenirea întreagă este ca un iad, în care popoarele se atacă, se sfîșie și se omoară. Fără Dumnezeu, oamenii se depărtează singuri de izvorul vieții fericite și singuri se osîndesc în păcatele lor, precum și scris este: „Nu vă amăgiți: nici desfrînații, nici slujitorii idoloilor, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomizii, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (I Cor. 6, 9—10). Făgăduința fericirii, a păcii, a iubirii și a unirii între oameni este dată numai pentru slujitorii și ostașii împărăției lui Dumnezeu. Toate împărățiile pămîntului se pot dezbină, dărîma și nimici. Puterile, fericirile și plăcerile lor sînt trecătoare. Numai împărăția lui Dumnezeu nu se poate dărîma. Cine ar și putea să o răstoarne? Cine ar putea să ne oprească inimile să iubescă pe Dumnezeu — sau pe Dumnezeu să ne iubescă sufletele? Și cine ar putea să ne împiedice inimile care doresc și iubesc pe Dumnezeu să se apropie și să se unească întreolaltă și astfel să formeze o societate creștină, o Biserică sfințită și fără pinhană? Nimeni și nimic.

Din tot ce am arătat pînă aici despre împărăția lui Dumnezeu, vedem că ea începe în inimă, cuprinde întreaga viață creștinilor de pe pămînt, — care luptă cu armele și după legile ei, — și sfîrșește în cer, cu viața și fericirea veșnică.

Sfântul Arhidiacon ȘTEFAN, întiul Mucenic

Indată, după mergerea la propovăduire a Sfinților Apostoli, înmulțindu-se numărul creștinilor, noi și multiple sarcini s-au ivit pentru vestitorii Sfinții Evangheliilor în lume. În fața unei astfel de situații, soborul apostolilor a rămas „să stăruiască în rugăciune și în predica cea de Cuvântului mântuitor” (F. Ap. 6, 3), iar pentru slujirea meselor dragostei creștine, „agape”, pentru împărțirea mîlei zilnice, îngrijirea celor năpăstuiți de soartă, s-au ales, de către acest sobor, șapte diaconi (F. Ap. 6, 5), în rîndul cărora cu un neegalat zel duhovnicesc activa „Ștefan, bărbat plin de credință și de Duhul Sfînt”.

Plin de credință era, datorită intensității trăirii creștine dar și plinătății de adevăr în temeiul cărui mărturiea că „Iisus Hristos cel proorocit în Legea Veche, este Dumnezeuul adevărat”.

Cit despre plinătatea de Duh Sfînt, aceasta îi era dată ca o consecință imediată a dreptei credințe de care se învrednicea.

„Ștefan (Diaconul) făcea minuni și semne mari în popor” (F. Ap. 6, 8). Deși era de neam iudeu, nu era părtinitor credinței iudaice, ci voia ca adevărul și numai adevărul să triumfe. Însoțit de acest sfînt gînd, demonstrează în public, pe baze biblice și tradiționale, într-o cuvîntare intraripată, că Dumnezeu sfințește orice loc cu Ființa Sa, cu prezența Sa, nu numai templul din Ierusalim, așa după cum, în mod exclusivist susțineau iudeii.

Din partea adversarilor li se aduceau acuze mincinoase, pe care el le infrîngea cu tăcere, la fel ca Mîntuitorul, cînd era judecat de sine-drîști. În plenitudinea acestei tăceri, demnității, seninătății, curajului, fraterniza cu ei, mai mult decît atît, lucrarea Sfîntului Duh era activă în ființa lui căci căutînd spre Ștefan, cei ce erau în sine-drîu „au văzut fața lui ca o față de înger” (F. Ap. 6, 15). În auzul odioaselor acuze, el nu se apăra pe sine ci pe Dumnezeu și învătător, pe Mîntuitorul Iisus Hristos. Se ocupa de prezentarea infidelităților și ingraturilor prin care unii dintre conducătorii religioși evrei au răpus binefacerilor lui Dumnezeu. Acuză cu bărbăție, fără teamă, pe cei care au ucis pe proorocii de Dumnezeu rînduși (F. Ap. 7, 52).

Cei ce ascultau astfel de mărturie se infurie, scrișnesc din dinți asupra lui Ștefan. Spre cei care-i doreau singele, propovăduitorul sfințitor adevărat nu mai poate privi. Puterea Duhului Sfînt îi face să caute cu privire spre ceruri. Cerurile cercurate de privirea lui încep a predica în fapt, în timp ce Ștefan mărturiea despre ele astfel: „Iată, văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu” (F. Ap. 7, 56). Adversarii ating acum culmea furiei. Îi scot afară din cetate și-lucid cu pietre. Această crudă lapidare ne îndreaptă mîntea la alte ucideri de acest fel; la uciderea proorocului Zaharia, fiul preotului Iehoniada, a lui Acan și a fiilor săi, a lui Adoram, Nabot, la bătaia cu pietre a Sfîntului Apostol Pavel în Listra.

În ploaia loviturilor care sîrtează trupul, diaconul Ștefan se ruga: „Doamne, Iisuse Hristoase, primește duhul meu” (F. Ap. 7, 59). Ce gînd senin pentru clipele din urmă! Îngenunchind în semn de smerenie, ca să se înalte Hristos Domnul, cu o voce blîndă ca a Mîntuitorului pe crucea răstîgnirii, invocă rugăciunea supremei iertări pentru cei ce-l ucid: „Doamne, nu le ține în seamă păcatul acesta. Și aceasta zicînd a adormit” (F. Ap. 7, 6).

Pe baza celor istorisite în cartea Faptelor Apostolilor (cp. 8, 2), „bărbăți pioși au îngropat pe Ștefan și au făcut plîngere pentru dînsul”. El este numit de către Sfîntul Ioan Gură de Aur „arhidiacon”, adică cel dintîi între diaconi, iar Sf. Biserica l-a zis și „întiul Mucenic”, în rîndul femeilor cea dintîi fiind Sf. Mucenița Tecla, pe care o prăznuim în ziua de 9 iunie.

După o tradiție pe care a identificat-o Fericițul Augustin, aflăm că printre cei care l-au înmormîntat pe Întiul Mucenic se afla și ucenicul Domnului Hristos, cu numele de Nicodim și Gamaliel, marele dascăl al vremurilor aceluia.

Din istoria bisericească avem a cunoaște că împărăteasa Evdochia, soția împăratului Theodosie cel Mare, a adus moaștele Sf. Arhidiacon Ștefan din localitatea Cafarmaga, la Ierusalim, în biserica pe care a zidit-o chiar pe locul unde a fost ucis Ștefan.

Piatră scumpă a bisericii, păstrată în visterii cerești ai fost, Întiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan! Pe necredincioșii tăi vrăjmași i-ai înrunțit, făcînd să triumfe adevărul dreptei credințe; și paharul păcîntării, prin uciderea cu pietre l-ai băut pe deplin.

„Ai fost — precum zis-a Sf. Asterie al Amasiei —, dascăl al nevoiților pentru Hristos, temelia dreptei și buneii mărturisiri, nimeni înaintea ta pentru Evangheliile singele vărsădui...”

Fericit ești pentru că ai sfințit prin patimile tale evlavioase pămîntul, cu propriul tău singe; bărbat posterior timpurilor apostolice, dar cel dintîi prin faptele tale de vitejie. De aceea ai luat cununa muceniciei înaintea tuturor sfinților.

Vrednică de cinstire fie pilda vieții și a faptelor tale!

Pr. Ioan Năltăndăli

Gînduri la început de an

„Eu sînt ușa; de va intra cineva prin Mine se va mîntui.”

Cea dintîi zi a Anului Nou e prima pagină albă dintre toate care alcătuiesc cartea unui an. În cartea aceasta se vor înscrie evenimentele, întimplări a căror importanță, particulară ori obștească, le-o va dărui timpul. Și ce așteptăm, de fapt, de la timpul pe care-l va cuprinde cartea vieții noastre și a lumii în Noul An? Urările din acest binecuvîntat prilej nu pot fi decît de sănătate și mîntuire pentru fiecare om, de bogate roade pămîntesti și cerești pentru poporul nostru și de pace pentru marea familie a neamului omenesc.

1. De cînd a început omul să măsoare timpul cu ajutorul calendarului, s-a vorbit mult despre timp. Îi zicem trecut, atunci cînd nu mai este. Dacă n-a sosit încă, îi spunem viitor. Între trecut și viitor se află prezentul, asemenea străfulgerării de o clipă.

Timpul face parte din propria noastră ființă. Viața omului se măsoară în timpul fragmentat în ani. În timp a creat Dumnezeu lumea prin atotputernicia Sa. În timp a mîntuit-o din și prin iubirea Sa. Aceasta înseamnă că lumea are nu numai un început, un punct de plecare, ci și un scop spre care, prin cele trebuicioase vieții, învățătura și virtuțile, se mișcă ea.

Toată viața omului poate fi privită ca o luptă teribilă cu timpul. Zadarnic încercăm să înțelegem timpul pe loc, ori să-l scurtăm în situații dureroase. Nu putem scăpa de ritmul lui firesc. Cu ajutorul Bisericii însă, avem posibilitatea să dăm valoare înfinită timpului interpretîndu-l, în bucurie ori durere, ca pe un cadru-mijloc al unei stări ferice în cele ce „va să fie”.

2. Biserica este încărcată de timp, de istorie, de mari daruri și energii spirituale. Adevărurile de credință pe care le propovăduiește ea sînt adevăruri de viață. De aceea e bine că prima zi a anului ne găsește în fața sfîntului altar. Prin tainele și ierurgile ei, Biserica ne binecuvîntează toate bunele strădăni. Ea sfințește viața, natura, casele noastre. Fiecare dangăt de clopot vesteste această lucrare mîntuitoare și ne cheamă să ne pregătim, necontenți, pentru țelul înalt de dincolo de timp. Există ceva în noi mai puternic decît timpul: sufletul nemuritor, frămîntat și însetat de cele viitoare.

3. Viața ne este dăruită pentru a o înțelege ca pe o călătorie care trece într-o altă existență. Pe această altă viață, superioară celei de aici, o dobîndim repetînd, în Biserică, drumul Mîntuitorului Hristos. Tocmai de aceea, în centrul zilei de 1 ianuarie se află numele Fiului lui Dumnezeu intrupat. Despre El zice proorocul Isaia că, la plîmirea vremii, va binevesti săracilor, va vindeca pe cei zdrobiți cu inima, roborînd le va propovădui dezrobirea... și va vesti anul plăcut Domnului (Isaia 61, 1—2; Luca 4, 18—19). Cînd s-a împlinit această profecie, Domnul însuși a zis despre Sine: „Eu sînt lumina lumii” (Ioan 8, 12). Eu sînt ușa; de va intra cineva prin Mine, se va mîntui” (Ioan 10, 9). El este UȘA, pururea deschisă, a Staulului care mîntuie pe cei ce intră, se hrănesc și ies din lumea aceasta întăriți și mîngiați de rînduiriile Bisericii potrivit făgăduinței: „Va intra și va ieși și pășune va afla” (Ioan 10, 10). El este UȘA Anului Nou pe care-l dorim aducător de inimii noi, mai curate, capabile să înnoiască timpul vieții spre bucuria mîntuirii.

Iisus însemnează mîntuitor. Este singurul nume mai presus de orice nume (Filipeni 2, 9). În și cu acest nume poate omul să spargă limitele existenței sale din această lume. În comuniune cu Iisus Hristos, „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6), se împlinesc năzuințele adînci ale sufletului. El este steaua polară care ne luminează drumul anilor ce răsar din adîncul eternității pentru ca să se reverse iarăși în ea.

Opera socială a Bisericii în TELEGRAFUL ROMÂN 1853 - 1953

Telegraful român ne oferă, în primul secol de existență, o imagine cuprinzătoare a concepției și activității de educație națională și morală-religioasă, asupra căreia s-ar cuveni să revenim într-un studiu ulterior, a concepției și activității sociale caritabile, adevărată operă socială a Bisericii ortodoxe române.

Activitatea socială caritabilă bisericească, publică și privată, desfășurată pe diverse planuri, se fundamentează pe iubire și milă, valori fundamentale ale moralei creștine. Articolul dr. Corneliu Sirbu „Problema socială — problemă acută” publicat în T.R. nr. 39—50/1942, 2—4/1943 a sintetizat pentru publicul cititor teoria milei creștine, plecînd de la considerații istorice legate de acceptarea sau respingerea faptelor caritabile, a sentimentului milei și a acțiunii milosteniei. Reamintim cîteva idei.

Considerată în general ca aptitudine „de a recepta durerea cuiva”, mila, asociată cu dărnicia și generozitatea, completează spiritul de dreptate. Ca explicație psihologică, din trebuința de sprijin material și moral, omul are nevoie, mai cu seamă cînd este în suferință, de milă, de compasiune. Mila creștină este „practicarea iubirii creștine prin ajutorarea celor cuprinși de suferință și lipsuri materiale și spirituale, avînd ca scop suprem învierea și întărirea semenului nostru în drum spre izbăvire și fericire veșnică”. Mila creștină este profund umană ca manifestare a iubirii aproapelui, produs al iubirii de Dumnezeu, iar faptele de milostenie se adresează atît trupului cît și sufletului.

Valoarea milosteniei, sintetizează autorul în T.R. 49—50/1942, constă în faptul că „poartă în sine frumusețea și prețul unei virtuți, că înobilează pe cel ce o practică, imitîndu-l pe Dumnezeu”. Ea are și o valoare morală de dărnicie și generozitate care trebuie să se manifeste „din simțire profundă și nu de dragul laudelor”, altfel mila mai mult distruge și în acest sens Friedrich Nietzsche are dreptate. Filosoful german este revoltat de mila exagerată, de „sensibilitatea și susceptibilitatea bolnavă pentru durere, pentru exagerarea în tînguire”. Prin milă, spune Fr. Nietzsche, „se înmulțește și se multiplică pierderea de putere pe care o aduce vieții deja suferința în sine; suferința devine contagioasă prin milă”.

În T.R. nr. 3—4/1943, dr. Corneliu Sirbu se referă la educația milei și la organizarea milosteniei; acțiunile caritabile publice — de stat, corelate cu cele bisericești, să încurajeze caritatea privată. Realizarea în fapt a milosteniei, care în practica socială modernă se numește asistență socială, va constitui neîndoielnic „un aspect al prosperității sociale”.

Din articolul „Ofensiva milei” al dr. Emilian Vasilescu în T.R. nr. 90/1944 reținem și reamintim că „mila este iubirea celui lipsit, identificarea cu suferința aproapelui, durerea celui alt pe care o simți și tu... Mila dărimă și clădește, rupe din sine și dă, ajută fără să cîntărească”. După Diaconul Nicolae (T.R. nr. 93/1944) mila este samaritanism, prin ea purtăm împreună povara suferinței. „Mila e lacrimă coborînd din cer pe pămînt să înmoaie gîla inimii secătuite, uscate de vînturile aspre ale rătăcii”.

Din opera socială complexă și coerentă a Bisericii ortodoxe române, edificată pe fundamentul valorilor moralei creștine, desprindem cîteva direcții și le prezentăm sintetic, după cum sînt reflectate în paginile Telegrafului român în primul său secol de existență.

Inițiativa în organizarea asistenței sociale aparține fără îndoială Bisericii. Așezăminte spitalicești de pe lîngă biserici și mînaștri, bolnițele reprezentă cele dintîi instituții de ocrotire socială. Dintre acestea, se vor diferenția xenodochii (pentru călători, misionari), brefotrofii și orfanotrofii (pentru copii), gerontocomii (pentru bătrîni), nosocomii (pentru bolnavi). Cele mai vechi aziluri-spitale atestate în Transilvania sînt: Sibiu (1292), Bistrița (1295), Cluj (1366), Oradea (1339), Brașov (1385) ș.a. Unele dintre cele mai însemnate spitale din epoca modernă — Colțea (1714), Pantelimon (1735) din București și Sfîntul Spiridon (1757) din Iași ș.a. s-au creat din îndemnul morale de caritate creștină și prin contribuții bănești ale fondatorilor — domnitori, boieri și ale înalților reprezentanți ai Bisericii.

Biserica ortodoxă română a înființat și întreținut aziluri și orfelinate proprii în Sibiu, Brașov, Abrud, Alba Iulia, Orăștie, Orlat ș.a., a susținut inițiativele fondurilor, fundațiilor și societăților de binefacere pentru crearea și întreținerea instituțiilor sociale de ocrotire. Paginile Telegrafului român au găzduit articole informative cu privire la fondurile, fundațiile și societățile de binefacere religioase, publice și private și au creat un curent de opinie favorabilă pentru sentimentele caritabile, pentru acțiunile filantropice. Sub egida Bisericii s-au organizat colecte, s-au adresat apeluri de înaltă autoritate morală-religioasă pentru înființarea și întreținerea spitalelor, azilurilor și orfelinatelor, pentru ajutorarea rînișilor din război și a familiilor lor, pentru susținerea materială a săracilor, văduurilor și orfanilor. Rolul Bisericii este de necontestat în privința sprijinirii cu burse a elevilor și studenților și implicit în sprijinirea formării intelectualității române.

În perioade de mare necesitate, mînaștrile au format călugări și călugărițe pentru a activa în Crucea Roșie, maici de caritate pentru spitale, aziluri și orfelinate. Rolul confesorilor în spitale și penitențiar era acela de a ușura suferințele, de a sprijini îndreptarea morală, de a realiza o autentică și eficientă terapie psihologică. Instruirea studenților teologi în puericulură, prim-ajutor și farmacoterapie avea menirea să-i pregătească pe viitorii preoți pentru activitatea de asistență socială.

Din aceeași operă socială caritabilă fac parte și acțiunile de medicină și igienă socială. Prin articolele publicate în presă, evident și în Telegraful român, prin predici convingătoare, s-au combătut viciele — alcoolismul („boala strugurilor”) apare într-unul din primele numere ale Telegrafului român), trîndăvia, concubinajul; s-au combătut divorțul și abandonarea familiei, avortul și infanticidul.

Revizuirea fizică și morală a poporului istovit după cele două războaie mondiale nu era posibilă fără o politică demografică gîndită să contribuie la creșterea natalității și la reducerea mortalității. Preoții, medicii și învățătorii s-au implicat în acțiuni de igienă preconcepțională pentru a stimula nașterea copiilor sănătoși, s-a combătut concubinajul și pentru reducerea nașterii copiilor nelegitimi. S-au luat măsuri pentru impunerea certificatelor prenuptiale, s-au luat măsuri pentru protecția femeii gravide și a copiilor mici (s-au creat dispensare, case de naștere, cantine pentru femei sărace). Medici, preoți și învățători s-au implicat în acțiuni medico-sanitare pentru prevenirea și terapia bolilor. Nici deficienții nu au fost uitați. Au fost susținute material și moral instituțiile pentru orbi, surdo-muți, invalizi, delincvenți.

Readucem în memoria publicului cititor cîteva articole edificatoare, sintetice cu privire la opera socială a Bisericii:

— Dr. Vasile Gan, *Biserica și problemele sociale*, T.R. nr. 100—103/1904;

— Dr. C. Mihăilescu, *Igienă socială în România*, T.R. nr. 19—25/1934;

— Dr. Dumitru Stăniloae, *Biserica și protecția copilului*, T.R. nr. 9/1943;

— Dr. Gh. Popoviciu, *Biserica și protecția familiei, a mamei și copilului*, T.R. nr. 10—17/1943;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Creștinismul și săracii*, T.R. nr. 20/1945;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Opera socială a Bisericii*, T.R. nr. 13—14, 19—20, 25—26/1948, 2—3, 4—5/1949.

Cont. univ. dr. Elena Macavei

4. Prin Iisus Hristos dăm sens superior celor pe care le vom întîmpina în viitor. Iar viitorul depinde, îndeosebi, de eoul pe care-l are, în inima noastră, iubirea Lui. Ea include respectul, bunăvoința, încrederea, recunoștința, toată fapta bună.

Desigur, în calea bunelor năzuințe pot ieși obstacole, pietre, gropi, mărăcini, vrăjmași. În toate însă avem nădejdea că Dumnezeu ne susține și ne conduce. Dacă viitorul ne va aduce ceva bun atunci, acest bun, va veni și fără să-l plămăuim apelînd la ghicitori în cafele, în palmă, în cărți ori în calendare alcătuite în noaptea de revelație. Iar dacă viitorul ne va aduce un necaz, atunci, potrivit învățăturii Bisericii, n-avem nici un folos să-l cercetăm, inventînd în „pravilă” cauza durerii, motivele ei. O astfel de preocupare este ofensă, un act de nerecunoștință la adresa lui Dumnezeu. Sfinții Părinți o numesc „falsă cheie pentru deschiderea visteriei cerești” (Sf. Ioan Gură de Aur). Folosirea ei este incompatibilă cu mîntuirea și căile care duc la viața veșnică. Ci importantă este conștiința că drumul vieții pămîntesti „de lungimea unei palme” (Ps. 38, 6), punctat și

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Gheorghe Rădulea

Turist și pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (IV)

„Căci știți voi înșivă, traților, că venirea noastră la voi n-a fost zadarnică” (I Tes. 2, 1)

Nu multe dintre orașele lumii poartă între ziduri, sau în straturile săpăturilor arheologice, 2300 de ani de istorie. Printre ele se numără, cu glorie binemeritată, Tesalonica, actuala capitală a Greciei de nord (Macedoniei și Traciei), al doilea oraș ca densitate demografică, după Atena. Dar, mai ales, fosta capitală a Macedoniei lui Alexandru cel Mare.

Din fuga mașinii, în trafic aglomerat, Tesalonica ni se desvăluie ca un oraș cu o personalitate aparte. Dar nu orașul modern, cu clădiri solide, greoaie chiar — dacă le raportăm la delicata arhitectură „de zahăr”, strălucitoare, a Ateiei — ne atrage atenția, ci numeroasele pecetei ale epocilor de istorie și civilizație, traversate în cele peste două milenii de existență. Între acestea, perioada clasică și apoi cea bizantină sînt percepute mai direct de către gîblitul și superficialul turist contemporan.

Autocare luxoase, încărcate cu toate „neamurile” pămîntului, urcă greu pe străzile cotite și înguste ale „orașului de sus”, pînă la zidul împrejmuitor al citadelei medievale. Cînd pe dreapta, cînd pe stînga, panorama orașului se desfășoară la poalele „Acropolei” tesalonice. Abia din punctul cel mai înalt se realizează perfect numărul incredibil (de ordinul sutelor) de bisericețe (mai mari și mai mici), de tip bizantin, fără turlă înaltă, cu ziduri de cărămidă, netencuite, după arhitectura specifică. Fiecare monument de acest gen este un giuvaer încastat — adeseori sufocat! — între construcțiile orașului modern.

Și totuși, pelerinul poate, dacă vrea, să elimine (ca-n filme, prin tăietură de montaj) tot ceea ce constituie „balastul” secolelor recente și să-și imagineze, cu ajutorul cîtorva elemente sugestive (Arcul lui

(continuare în pag. a 4-a)

Lidia Popița-Stoicescu

CRĂCIUN 1992

Marele praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, intruparea Fiului lui Dumnezeu, și-a revărsat și în anul care s-a scurs toată bogăția sa de daruri. Peste neajunsurile prin care trecem mulți dintre noi în aceste zile de tranziție spre un alt mod de viață economică, nădăjdum mai fericitor pentru toți cei ce doresc să-și rostiască prin muncă cinstită viața de zi cu zi, bucuria Crăciunului ne-a umplut sufletele. Ba mai mult, Crăciunul din 1992 a semănat foarte mult cu prăznuirile Crăciunului de dinaintea epocii atee, perioadă în care, precum se știe, multe din obiceiurile noastre erau îngredite sau erau falsificate în fel și chip.

Vorbind despre Crăciunul anului 1992, nu avem în vedere numai slujbele din bisericele noastre din acele zile, slujbe atît de întremătoare de suflet, sau Pastoralele de Crăciun ale ierarhilor noștri și predicile rostite, care au căutat să aducă în atenția fiilor Bisericii unele din înțeleșurile adînci ale venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu în trup omenesc, venire care a însemnat „restaurarea omului”, cum atît de potrivit explică într-o carte întreagă un venerabil teolog și dascăl de-al nostru, adică renașterea spirituală a omului și ridicarea lui la starea de unde a căzut cîndva, și mai mult decît atît, ci ne gîndim în chip special la potopul de colinde care păreau uitate pe fundul lăzilor, dacă nu chiar înghițite de pămînt, și care ne-au inundat la acest mare praznic creștinesc, cum nu s-a mai întimplat la noi în ultimele patru decenii.

Ne-am dat seama încă o dată, cei ce au avut deschisi ochii minții, de profundul eoul pe care Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos a avut-o și continuă s-o aibă mereu în sufletul mare al poporului român. Ne-am convins din nou de explozia de lumină pe care acest unic eveniment din istoria omenirii l-a avut în viața fiilor acestor plaiuri, lumină cu care și-au plămădit ființa, căci primele raze ale Evangheliei pătrundeau la noi cînd începea geneza unui nou popor din daci și romani pe aceste meleaguri. Cu adevărat deci „colindele vin din adînc de istorie creștină a poporului român”, cum bine s-a spus în aceste zile ale Crăciunului, „că colindătorii au preluat învățătura creștină de la primii misionari și au răspîndit-o an de an, din poartă-n poartă, din casă-n casă, prelungind prin veacuri opera misionarilor”.

Prin vechimea lor, asadar, prin modul în care Nașterea Domnului este transpusă adesea chiar pe aceste meleaguri, cu obiceiuri, cu locuri și cu ciobani de pe la noi, colindele arată și ele, celor ce mai au nevoie de „argumente”, de obîrșia și permanența noastră pe plaiurile natale, că nu sîntem căzuți din cer și nici veniți de aiurea de cîteva veacuri, cum atît de barbar și provocator ni se mai spune uneori.

Ne-a impresionat graul unor colinde, venit parcă chiar de atunci de cînd ni se alcătuia limba, dar mai ales învățătura curată ortodoxă, autentic creștină pe care o cuprînde, redînd în esență toată Teologia intrupării Domnului nostru Iisus Hristos, cum de asemenea s-a spus de către cei ce s-au ocupat mai în adînc de acest gen al folclorului românesc, acest „foc viu” cum îl numește părintele Stăniloae. Iisus-Domnul a venit în lume „să ne-nvețe cu al Său grai / Care-i calea către Rai”, ca să ne oprim numai la aceste două versuri de colindă și care exprimă atît de clar o întreagă carte de Dogmatică.

Ne-a impresionat desigur și varietatea melodiilor și de bună seamă frumusețea costumelor noastre populare.

O nouă te a totuși aparte adusă de Crăciunul anului 1992, care ne dă speranță de mai bine, cum de altfel întregul Praznic al Nașterii Domnului ne îndrumă spre acest lucru, o constituie participarea masivă a tineretului nostru la bucuria colindelor, a Crăciunului asadar.

Cu glasurile lor îngeresti, în formații corale sau omofone, copii, mai mici și mai mari, au colindat în aproape toate bisericele din Arhipiscopia Sibiului și poate din întreaga Patriarhie Română, și lucru extrem de îmbucurător, parcă de necrezut, în aproape toate școlile noastre, ceea ce ne-a întărit din nou încrederea că poporul român, contrar unor aparențe dezolante uneori, dispune de resurse sănătoase spirituale, care nădăjdum că miine-poimîine să-și spună ziditor cuvîntul în viața noastră obștească.

În catedrala mitropolitană din Sibiu, n-au fost numai îndătinatele concerte de colinde atît de gustate în ultimele decenii, cînd cei dornici să le asculte veneau de la mari depărtări, susținute de corul studenților teologi și corul mixt al catedralei, ci au fost încă alte multe microconcerte, toate înălțătoare, susținute de copii sau elevi mai mari din Sibiu și din alte localități.

Au cîntat minunat în noua bisericiuță din Sibiu-Triaș copiii de la școala nr. 24 din Sibiu, pregătiți de doctorandul în Teologie N. Neagu, în biserica Sf. Arhangheli din cartierul Trei-Stejari copiii de la școala nr. 4 din Sibiu, pregătiți de prof. I. Vizeteu, și desigur încă alte multe formații școlare.

Am asistat tot la un înălțător concert de colinde la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu, la un altul asemănător la Liceul agricol din Sibiu, organizîndu-se chiar festivaluri de colinde, care au fost mult apreciate. Am încreșta aici festivalul de colinde organizat de Muzeul Civilizației Populare Astra din Sibiu, la care, din Maramureș de pildă, a venit un sat întreg, sau festivalul organizat de Fundația Mihai Viteazul și Liga culturală „Andrei Șaguna” din Sf. Gheorghe, jud. Covasna, cu participanți din zonă, la care și-au dat concursul și unii preoți, dar și cu colindători din alte părți ale țării, și chiar din Basarabia, unele din aceste echipe avînd gîndul bun de a se deplasa, cu negrăit efect pozitiv pentru cei ce le-au ascultat, în parohii de-ale noastre cu credințioși români care luptă din răspuțeri să-și păstreze ființa și Legea, ca de exemplu: Dobolii de Jos, Aita Medie, Baraolt, Păpăuți, toate din jud. Covasna.

Sărbătorim în aceste zile aniversarea nașterii marelui nostru Eminescu. În îngustimea sa, regimul marxist materialist îl declarase ateu chiar și pe acest încă neegalat poet român, care are în opera sa multe vibrații profund creștine. Unul din izvoarele care i-au îmbogățit sufletul și i-au însemnat anii copilăriei a fost și folclorul nostru, abia înțeles deși plin de înțelesuri, după a lui mărturisire, în această bogăție cuprînzîndu-se desigur și colindele.

Asemenea lui Eminescu și desigur multora ca el, colindele de la Crăciunul anului 1992 ne-au încălzit și nouă inima, ne-au înălțat sufletele, ne-au impulsat spre bine, ne-au dat nădejdea regășirii noastre pe un făgaș de viață mai demnă, mai înaltă, mai sănătoasă.

Pr. Gh. Papuc

I. Pregătirea apercipiivă

Așa cum rugăciunea obștească pretinde un anumit timp pentru ca cei care alcătuiesc obște creștinilor să se adune în unitatea de simțire îndreptată spre Dumnezeu, tot astfel se impune ca ei să se adune într-un anumit loc.

II. Anunțarea temei

Acesta este locașul sfințit de rugăciune, despre care vom trata în cele ce urmează.

III. Tratarea

Încă dintru început oamenii au simțit nevoia să se închine lui Dumnezeu într-un anumit loc, în care prin ambianța oferită să se poată înalta mai ușor cu sufletul spre cer. Nu au lipsit cîmpurile frumoase, platourile înalte, virful munților, pădurile nepătrunse, liniștea peșterilor și a izvoarelor. Au apărut apoi altarele de jertfă și templele mărete și împodobite cu ceea ce omul a creat mai frumos. S-a generalizat la toate religiile casa de rugăciune, ca loc de adunare publică pentru rugăciune și cult adus divinității.

Tot astfel și iudeii, dacă la început se închinau pe înălțimea munților unde și-au făcut altare de piatră, din porunca lui Dumnezeu, Moise construiește cortul sfânt pentru păstrarea tablelor legii, iar apoi regele David și Solomon construiesc templul din Ierusalim care prin frumusețea lui putea fi socotit una din cele șapte minuni ale lumii. Dar cum acest templu era numai în Ierusalim, pentru a da posibilitatea credincioșilor din tot cuprinsul Țării Sfințe să se roage lui Dumnezeu împreună și împreună să citească și să cunoască legea, s-au creat în fiecare cetate sinagogi, ca locuri de adunare.

Mintuitorul ca om și-a îndeplinit cu multă credincioșie datoriile față de templu, participînd în același timp cu regularitate și la serviciu religios public al sinagogilor. Mai mult chiar, Mintuitorul a apărut sfințenia templului fiindu-l de profanare și numindu-l „casa Tatălui Meu” (Luca 2, 49; Matei 21, 12—13; Ioan 2, 14—16).

La fel s-au rugat și Sfinții Apostoli, după înălțarea Domnului la cer și pogorîrea Sfințitului Duh. Împreună cu primii creștini proveniți dintre iudei, mergeau la templu și la sinagogi, respectînd întru totul programul rugăciunii publice de acolo. Se impunea însă, potrivit poruncii Domnului, să săvîrșească „frîngerea pîinii”. Cum aceasta nu se putea săvîrși nici la templu, nici la sinagogă, și cum Apostolii au fost chiar izgoniți din templu, s-a întemeiat tot mai mult cultul specific creștin în casă. Apostolii și primii creștini au fost nevoiți să organizeze cultul public în case particulare. Prima dintre ele a fost foisorul Cinei de Taină unde învățătorul a săvîrșit prima Liturghie, prima slujbă publică. Mergînd însă în toată lumea pentru a propovădi Evanghelia, Apostolii au cercetat mai întîi sinagogi iudeice și au predicat mai întîi iudeilor Vestea cea bună. Cum însă nu le-a fost primit cuvîntul, s-a simțit nevoia săvîrșirii cultului public în case particulare ale primilor creștini, care au devenit astfel primele locașuri de rugăciune. Acestea fiind case particulare, numai în timpul săvîrșirii cultului public primeau destinația de locaș de închinăciune, în restul timpului rămînînd în folosința particulară a posesorilor. Abia pe la sfîrșitul secolului al II-lea și începutul secolului al III-lea avem dovezi de existența caselor cu destinație proprie cultului public creștin. Multe din ele au devenit apoi dona-

ții ale creștinilor înstăriți. Și astfel casele particulare deveneau primele biserici. Persecuțiile împotriva creștinilor îi obligă să folosească ca și locașuri de cult casele particulare și mai ales catacombele, sau alte locuri ascunse, precum ar fi cimitirele de la periferia marilor orașe.

După încetarea persecuțiilor, odată cu libertatea noii religii, nu numai că se va înmulți numărul locașurilor de închinare, dar ele vor primi o formă deosebit de impunătoare atît sub aspect arhitectonic, cît și ca frumusețe, podoabă și artă. Datorită maiestriei lor arhitectonice și picturale, ele se vor numi locașuri împărătești, adică „basilici”, sau „biserici”. Originea și numele vin de la basilicile păgîne. Acestea erau clădiri publice aflate în piețele cetăților, unde aveau loc judecățile și înmormîntările cetățenești făcute în numele împăratului, numit „basileu”. Acestea s-au transformat în biserici creștine. Adică, casa împăratului păgînesc s-a transformat în casa împăratului creștesc.

Referitor la părțile bisericii distingem pronaosul, naosul și altarul.

1. Pronaosul este partea de la intrare, dinaintea naosului. Aici stăteau în vechime catehemenii, care se pregăteau să primească Botezul. Aici se află cristelnița, precum și sfeșnicul unde pun credincioșii lumînările aprinse, care ne aduc aminte de slujbele primilor creștini din timpul nopții.

2. Naosul este partea din mijloc, unde stau credincioșii în timpul slujbei: în dreapta bărbaii, iar în stînga femeile. Se continuă cu o ridicătură numită solee, care permerge altarului. Aici se află tronul Maicii Domnului, scaunul episcopului (arhieresc) și cele două strane. Iar pe lateral scaune pentru credincioși și praporii. În mijloc se află un teped cu icoana hramului sau a sărbătorii, în fața căreia credincioșii cînd intră și ies din biserică se închină cu evlavie, făcînd semnul sfîntei cruci și sărutînd-o. Naosul închipuie corabia în care stînd credincioșii, sînt conduși pe valurile vieții spre limanul mîntuirii.

3. Altarul este locul unde sfinții slujitori oficiază Sfînta Liturghie. El simbolizează cerul în care se află sfinții și îngerii. În mijlocul Altarului se află Sfînta Masă numită și „Jertfelnic” sau „prestol”, fiindcă pe ea se aduce Jertfa nesingeroasă în cadrul Sfînteii Liturghii. Ea închipuiește mormîntul lui Hristos. De aceea este făcută din piatră avînd patru coluri, ceea ce închipuiește cele patru margini ale pămîntului. În piciorul mesei sînt așezate moaște de sfinți, amintînd epoca primară a creștinismului, cînd bisericile erau zidite pe mormintele martirilor. Pe Sfînta Masă se află Evanghelia, crucea, sfeșnicul cu luminare, chivotul în care se păstrează Sfînta Cuminecătură și tot pe Sfînta Masă se află Antimisul, o bucată de pînză avînd imprimat chipul punerii în mormînt al Domnului. Antimisul are în el moaște ale sfinților. Fără el nu se poate săvîrși Sfînta Liturghie. În altare se mai află și proscomidierul, o scobitură în peretele din nord, unde se pregătesc darurile ce vor fi sfințite în timpul Liturghiei. El închipuie ieslea în care s-a născut Mintuitorul.

Altarul este despărțit de naos printr-un perete de lemn (sau în unele părți din cărămidă sau piatră) numit „iconostas”, „catapeteasmă”, sau „timpplă”. În fața iconostasilor se află două sfeșnice mari cu câte trei brațe. Pe iconostas sînt zugrăvite, după rînduială, chipurile Mintuitorului, Maicii Dom-

nului, ale Sfinților Apostoli, ale Profeților, ale unor sfinți (Sfîntul Nicolae și icoana hramului bisericii), precum și icoanele care ne amintesc de cele 12 praznice împărătești. Deasupra tuturor se află crucea Mintuitorului răstîgnit, reproducînd imaginea de pe Golgota, avînd de-o parte pe Maica Domnului, iar de cealaltă parte pe Sfîntul Apostol Ioan. Intrarea în altar se face fie prin ușile laterale ale iconostasilor, numite și „diaconesti” (avînd pictate chipul Sfinților Arhangheli), sau preoții liturghisitori în timpul slujbei intră și ies din altar pe cele două uși centrale din iconostas, numite „ușile împărătești” (avînd pictate pe ele scena Buneivestiri).

Pe soleea din fața altarului se află amvonul, de unde se rostese cuvîntul de învățătură și tot pe solee vin credincioșii atunci cînd se împartășesc cu Trupul și Sîngele Domnului.

Înainte de a putea fi folosită ca locaș de cult, biserică este sfințită de episcopul locului. Sfințirea sau tîrnosirea bisericii imprimă locașului de cult pe cetea sfințeniei. El nu mai este o casă ca oricare alta; aici credincioșii vin cu evlavie să-și sfințească viața prin harul Sfințelului Taine. Sfințind locașul de cult, nu facem altceva decît să împlinim porunca dată de Dumnezeu lui Moise, atunci cînd a sfințit cortul sfânt, sau lui Solomon atunci cînd a sfințit templul din Ierusalim (III Regi 8, 10—11).

Frumusețea locașului sfințit de cult este dată și de pictura de pe pereți, care prezentînd scene din Sfînta Scriptură ca și chipuri ale Sfinților este ca o carte deschisă care ne vorbește permanent de opera de mîntuire săvîrșită pentru noi, ca și de comuniunea pe care o avem cu Sfinții mijlocitori și rugători Părintelui ceresc pentru noi.

Nu toți creștinii acceptă sfințenia locașului de închinăciune. Sînt chiar secte pretinse creștine, care nu primesc deloc să se închine într-un locaș de cult. Ei se bazează pe cuvintele Domnului că „unde sînt doi sau trei adunați în numele Său, acolo va fi și El...” (Matei 18, 20); sau, „închinarea în duh și adevăr”, pe care Iisus o proclamă în dialogul cu femeia samarineancă (Ioan 4, 21—24) poate exclude locașul de cult. Fac apoi referire și la cuvintele Apostolului rostite în Areopagul din Atena, unde arată că Dumnezeu care a făcut lumea și toate cele ce sînt în ea... nu locuiește în temple făcute de mîini” (Fapte 17, 24).

Analizînd însă cuvintele Domnului ușor putem remarcă faptul că nici cultul public și nici locașul de închinăciune nu sînt anulate prin aceste cuvinte. Pe de o parte, locașul de cult tocmai că unește, adună pe membrii aceleiași comunități să se roage împreună pentru ca astfel și Domnul să fie împreună cu ei. Pe de altă parte, desfășurarea rugăciunii într-un anumit loc sfințit și închinat în mod special lui Dumnezeu nu contravine „închinării în duh și adevăr”. În sfîntul locaș de cult se aduce Jertfa duhovnicească și fără de Sînge a Mintuitorului, aici primînd harul prin celelalte Sfînte Taine, ca o binecuvîntare a vieții în diferitele ei situații, iar rugăciunile și celelalte acte de cult săvîrșite în sfîntul locaș reprezintă tocmai o închinare în duh și adevăr.

Cît priveșc cuvintele Apostolului, ele se adresează unor păgîni care credeau în idoli și nu în adevăratul Dumnezeu, pe care Apostolul încearcă acum să îl descopere lor. În temple păgîni se închină idolilor materiali și anulau astfel spiritualitatea lui Dumnezeu. Cîstînd locașul de cult, noi

aducem un plus de cînstire spiritualității lui Dumnezeu. Mintuitorul însuși a numit templul din Ierusalim „Casa Tatălui Meu”, iar Sfinții Apostoli după înălțarea la cer a Mintuitorului, „toată vremea erau în templu, laudînd și binecuvîntînd pe Dumnezeu” (Luca 24, 53).

IV. Recapitularea-Aprecieria

De unde își trage numele cuvîntul „biserica”? (De la „basilica” din lumea veche, care era „casa împăratului păgînesc și care devenind lăcaș de cult, a primit înțelesul de casa împăratului ceresc, a lui Dumnezeu). Care este simbolul bisericii? (Biserica ne oferă imaginea corabiei în care aflîndu-ne pornim spre limanul mîntuirii). Care sînt părțile bisericii? (Biserica are trei părți: pronaos, naos și altar). Unde stau credincioșii în timpul sfințelor slujbe? (Ei stau în naos: bărbaii în dreapta și femeile în stînga). Dar în altar? (Sfinții preoți liturghisitori). Cînd poate fi folosită biserica sub formă de locaș de cult? (Numai după sfințirea ei de către arhieru). Sfințirea sau tîrnosirea bisericii este o datină omească sau o poruncă a lui Dumnezeu? (După cum am văzut, sfințirea locașului de cult reprezintă o poruncă dată de Dumnezeu lui Moise, pe care a respectat-o și Solomon atunci cînd a sfințit templul, pe care Mintuitorul îl va numi „Casa Tatălui Meu” și a cărei sfințenie o apără de profanare).

V. Asocierea

Cînd spunem „biserica” înțelegem, după cum am văzut, locașul de cult sfințit, unde se adună credincioșii pentru rugăciunea obștească. Dar și comuniunea credincioșilor o numim tot Biserica (scris cu majuscule). Nu trebuie să confundăm aceste noțiuni. Biserica privată ca și comunitate și comuniune a credincioșilor este numită de Apostol „Trupul lui Hristos”: „Voi sînteți Trupul lui Hristos și mădule în parte” (I Corinteni 12, 27), și este dată de faptul că ea se realizează prin aceea că toți se împartășesc din același Potir. Locașul sfințit de cult creează însă cadrul cel mai potrivit și atmosfera cea mai prielnică în care Biserica, Trupul tainic al Domnului, adică comuniunea credincioșilor, se poate desăvîrși în comuniunea și unitatea lor.

IV. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că locașul sfințit de cult este locul unde credincioșii aduc lui Dumnezeu rugăciunea obștească în unitatea și comuniunea Trupului tainic al Domnului.

VII. Aplicarea

1. Porunca Bisericii ne îndeamnă să participăm cu evlavie la Sfînta Liturghie și la celelalte slujbe săvîrșite în sfîntul locaș de cult. Evlavia trebuie arătată încă de la intrarea în biserică, cînd închinîndu-ne și sărutînd icoana din mijlocul naosului rostim rugăciunea: „Intra-voi în casa Ta Doamne, închina-mă-voi în biserică Ta cea sfîntă, povățuiește-mă întru dreptatea Ta”.

2. Tot potrivit poruncii bisericești nu trebuie să înstrăinăm averea bisericii. Mai mult însă, trebuie să avem totdeauna în atenție ca locașul de cult să fie pe măsura sfințeniei sale, împodobit din daniile noastre, iar cînd apar stricăciuni, degrabă să le remediem.

Preot profesor Sorin Cosma

Turist și pelerin...

(Continuare din pag. a 3-a)

Galeriu, ziduri, temelii ale unor construcții laice sau religioase. Tesalonnicul epocii paleocreștine, prima jumătate a primului veac de la Nașterea lui Hristos.

Ca sorbite în pămînt, cele prezente dispar, inclusiv zgometul infernal al preținsei civilizații din ultimele două secole. Între ulițele de atunci (bănuite) din anii 50—52 d.Hr., închipuirea ghiceste, sub asfaltul arțeri rutiere de mare circulație, care-i poartă și azi numele — Calea Egnatia.

Largă acum, întesată de magazine pe ambele laturi, actuala Cale Egnatia traversează orașul fără odihnă, ziua și noaptea. Dar dedesupt, ascunsă sub straturi de pămînt depuse veac după veac, tot mai adînc, își doarme somnul arheologic, cu dalele grele, din piatră cioplită, vechea, adevărată Cale Egnatia, care leagă și acum Roma antică de Asia Mică. Am spus că „o leagă”, folosind prezentul istoric, nu numai pentru că el dă un plus de sugestie a epocii, dar din convingerea intimă că tot ceea ce a fost cîndva „legat” de istorie, rămîne — virtual — legat pentru eternitate, chiar dacă puterice seisme sociale și politice au fărîmițat Spațiul. Timpul, însă, a rămas întreg, ascuns și curge ineroxabil, fragmentat doar arbitrar și subiectiv de istorici. Prin Idee, el, Timpul, a păstrat intacte legăturile între epoci, în cadrul evoluției legice a omenirii.

Cum va fi arătat orașul Tesalonie în vremea Apostolului Pavel e greu de imaginat. Documentele ne dau cîteva repere care-i definesc importanța. Fondat de un anume Cassandru, și-a primit numele de la Tesalonie, soția acestuia, fiică a lui Filip al II-lea și soră a lui Alexandru cel Mare. A fost locul de exil al lui Cicero, în anul 581.Hr., iar Marc Antoniu și Octavianus au trecut în triumf — desigur pe Calea Egnatia — după victoria obținută asupra lui Brutus și Cassius, la Filipi. Pentru colaborarea locuitorilor săi la această victorie, învingătorii acordă Tesalonicii privilegiul de oraș liber, ca și Atena, fără trupe romane cantonate între zidurile sale.

(...) după ce au trecut prin Amfipolis și prin Apolonia, au venit la Tesalonie, unde era o sinagogă a iudeilor. Și, după obiceiul său, Pavel a intrat la ei și în trei sîmbete le-a grăit din Scripturi” (Fapte 17, 2).

Iată-ne, deci, din nou pe urmele propovăduirii Adevărului lui Hristos în vechea Eladă și ne regăsim din nou pe noi, cei de azi, mereu însetați de acel Adevăr, dar incapabil să-l recunoaștem, fărîmițat într-un derizoriu plural, acela al pretinselor „noastre” adevăruri. Aceste fragmente din Adevărul Unic nu sînt, de fapt, decît mădulari ale sale, cu conexiunile de viață întrerupte, căuțîndu-se unele pe altele, într-un nestîns dor de întreg.

Dacă de la Cavala la Filipi drumul și locurile vorbeau cu evidență, de la sine, ajutîndu-ne să retrăim, alături de Apostolul Pavel și ucenicii săi, bucuria evenimentului crucial al cristalizării celei dintîi comunități creștine pe pămîntul european, aici, la Tesalonie, ne simțim ca într-o pădure virgină, fără repere de sprijin pentru zborul închipuirii.

Există un cartier, destul de întins, care poartă numele Apostolului Pavel. Unii ne spun că pe locul unde astăzi se înalță biserică „Sf. Dimitrie-Izvorîtorul de Mir” (care-l adapostește și venerază cîntitele moaște) s-ar fi aflat acea sinagogă și că tot aici ar fi avut loc contactul Apostolului cu iudeii din Tesalonie. Alte surse situează acest punct în Rotonda Sf. Gheorghe (sec. V d.Hr.). În biserică Sf. Sofia, datînd din sec. VIII d.Hr., un postament de piatră lustruită de vreme evocă — prin tradiție — locul de pe care a predicat Apostolul Neamurilor. Mai recent, unii ghizi explică turiștilor că a fost descoperit un amvon care pare să fi fost „tribuna” de la care s-a auzit glasul Sf. Pavel. Două biserici de dată recentă (sec. XIX și anul 1950) îi poartă numele, ca și cartierul în care se află.

Din păcate, nici una dintre aceste surse nu ne ajută, dimpotrivă. Dar iată că obstinația pelerinului biruie delăsarea turistului. Cineva, mai informat, ne conduce, pe aceleași strădute înguste pe care mai trecusem, dar cu indiferență. Ne oprim la poarta unei mănăstiri datînd din evul mediu, numită Vlathaos. Tradiția spune că pe locul acestei mănăstiri se afla casa lui Iason, iudeu elenist, care l-a găzduit

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

Roman R. Ciorogariu

— 140 de ani de la naștere —

Episcop cărturar și publicist de prestigiu, pedagog eminent și înflăcărît om politic, Roman R. Ciorogariu a fost unul dintre marii modelatori ai conștiinței publice românești din Transilvania, care și-a închinat toată viața luptei pentru libertatea politică și înfăptuirea unității naționale.

Viitorul ierarh și bărbat politic s-a născut la 6 decembrie 1852, în Pecica, județul Arad, fiind al patrulea copil într-o familie de țărani cu vechi tradiții de luptă pentru dreptate socială și libertate națională. Tatăl său, Dimitrie Ciorogariu, era descendent dintr-o familie de moși din satul Ociu, participant la răscoala din 1784, condusă de Horea, motiv pentru care a fost colonizat în Cimpia Aradului. Mama lui, Maria Nicolar, era o femeie harnică, care și-a crescut copiii în spiritul dragostei de limbă și de neam. El a început să învețe carte la școala populară română din sat, sub îndrumarea învățătorului Ioan Ardeleanu. Studiile secundare le-a urmat la liceele din Arad, Pojoni și Hadmezövásárhely. De aici, pașii tinărului bacalaureat au fost îndrumați spre Institutul teologic din Arad, unde a obținut rezultate eminente. La terminarea studiilor teologice, în 1877, apăsîndu-i calitățile intelectuale deosebite, Consistoriul din Arad i-a oferit o bursă pentru a-și continua pregătirea în cadrul Universității din Leipzig. În acest renumit centru european de învățămînt superior, el s-a specializat în probleme de teologie și pedagogie. De aici, în 1879 se transferă la Universitatea din Bonn, unde audiază cursuri de filozofie și teologie. Anii petrecuți în cele două mari centre universitare din Germania au condus la formarea sa ca teolog, la specializarea lui în probleme de pedagogie, filozofie și psihologie, precum și la fărîngerea unui larg orizont de cultură generală.

La încheierea studiilor superioare în străinătate, în vara anului 1879, cărturarul și pedagogul Roman Ciorogariu s-a reîntors la Arad, pentru a-și pune cunoștințele în slujba poporului român și ale Bisericii. Pentru început intră în serviciul Consistoriului arădean, îndeplinind atribuții marunte de cancelist și arhivar. Peste un an și cîteva luni, la 1 decembrie 1880, este numit profesor la Institutul teologico-pedagogic din Arad.

pe Apostol și pe ucenicii săi, Timotei și Sila. Pentru această faptă, Iason a avut de înfruntat minia conașionalilor lui iudei. Cu toate că această ultimă variantă nu oferă mai multe argumente palpabile, ea conține ceva în plus față de celelalte supoziții. Acel ceva, înesabil, ca o chemare tainică, a descătușat ca prin minune imaginația și trăirile pelerinului avid de ele.

Se pare că succesul propovăduirii Evangheliei lui Hristos la Tesalonie a fost considerabil, chiar și printre iudei. „Și unii dintre ei au crezut și au trecut de partea lui Pavel și a lui Sila și mare mulțime de elini închinători la Dumnezeu și dintre femeile de frunte nu puține” (Fapte 17, 4). Dar, ca și în alte părți, răzburarea iudeilor n-a întîrziat să se stîrnească, iar capul de acuzare viza intenția (dedusă doar) a vestitorilor noului Mintuitor de a răsturna însăși ordinea socială și politică, pînă la afirmația cea mai gravă, că acesta „lucrează împotriva Cezarului, zicînd că este un alt împărat: Iisus” (Fapte 17, 7). Iason și cîțiva neofiiți au fost trîfîți în fața mai-marilor cetății, dar Apostolul și ucenicii săi au scăpat, bine ascunși de buna lor găzd.

Rezumîndu-ne doar la acest prețios „jurnal de călătorie” pe care-l reprezintă Faptele Apostolorilor, am putea crede că Ap. Pavel s-a limitat, în activitatea sa misionară din Tesalonie, doar la cele „trei sîmbete” de dialog cu iudeii în sinagogă și că s-a mulțumit cu un număr relativ restrîns de prozeliti, cînd, de fapt, a fost vorba de încheierea unui nucleu creștin foarte puternic care, alături de cel — exemplar! — de la Filipi, au constituit bucuria duhovnicească cea mai deplină a Apostolului, cum reiese chiar din epistolele sale. Reveneria lui, în trei rînduri, la Tesalonie și cele două scrisori adresate membrilor acestei noi biserici creștine atestă o comunicare perfectă

Intrarea sa în activitatea pedagogică a avut loc într-o perioadă cînd corpul profesoral încerca să modernizeze învățămîntul și să perfecționeze actul predării. El s-a alăturat grupului de tineri profesori și intelectuali arădeni, care militau pentru realizarea acestor deziderate și doreau să activeze lupta națională a românilor pentru drepturi și libertăți.

Roman Ciorogariu rămîne în acest post pînă în 1889, cînd demisionează, angajîndu-se la Banca „Victoria”. Tînjînd seama de priceperea și calitățile pedagogice, episcopul Ioan Mețianu îl recheamă la catedră în toamna anului 1891, numindu-l profesor definitiv. Peste nouă ani, în 1900, a fost însărcinat cu conducerea Senatului școlar al Consistoriului, iar în 1901 i s-a încredințat funcția de director al Institutului teologico-pedagogic din Arad, demnitate pe care a deținut-o pînă la sfîrșitul anului școlar 1916/1917.

După 35 de ani de prestigioasă activitate didactică, Sinodul eparhial din 1917 l-a ales pe Roman Ciorogariu în postul de vicar episcopesc la Oradea. Cu toată opoziția premierului maghiar István Tisza, care n-a recunoscut această alegere, cărturarul arădean a funcționat ca vicar interimar.

În anii de după desăvîrșirea unității naționale, ilustrul militant a desfășurat o bogată și vie activitate de consiliere a statului român. La cererea sa, în 1920, parlamentul României a decis reînființarea Episcopiei ortodoxe-române din Oradea, în fruntea căreia, Sinodul l-a ales episcop, la 16 octombrie 1920. În felul acesta a fost repus în drepturile sale firești, conducerea acestei eparhii, lipsită de conducător din 1695, timp de 225 ani. La insistențele sale a luat naștere Academia teologică din Oradea, care și-a deschis cursurile în toamna anului 1923. Peste doi ani, în 1925, a înființat tipografia diecezană din Oradea.

Concomitent cu munca didactică și eclezastică, cărturarul Roman Ciorogariu a fost o prezență dinamică și activă în viața culturală și publicistică. După reîntoarcerea la Arad în 1879, el se înrolează în rîndurile membrilor „Astrei” și va milita pentru emanciparea culturală și literară a românilor arădeni. Se preocupă de dezvoltarea presei arădene, aducîndu-și contribuția la înființarea ziarului „Tribuna poporului”. Colaborează la „Gazeta Transilvaniei”, „Telegraful român”, „Tribuna poporului”, „Tribuna” din Arad și „Tribuna” din Sibiu.

Cunoscîndu-i-se calitățile de condeier și jurnalist, la 1 ianuarie 1900

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. Paul Abrudan

și de profunzime cu dinși. I-a considerat vrednici să le dea primele îndemnuri și sfaturi, care vor sta la baza dogmaticii și moralei creștine, sistematizate în preceptele după care se va conduce, pînă în zilele noastre, Biserica Creștină.

„Și voi v-ați făcut următorii ai noștri și ai Domnului, primind cuvîntul cu bucuria Duhului Sfînt (...). Așa încît, v-ați făcut pildă tuturor celor ce cred, din Macedonia și din Ahaia. Căci de la voi, cuvîntul Domnului a răsunat nu numai în Macedonia și în Ahaia, ci credința voastră în Dumnezeu s-a răspîndit în tot locul (...).” (I Tes. 1, 6—8).

Platoul înalt și destul de larg pe care se află astăzi mănăstirea Vlatbaos oferă ochilor o priveliște unică.

Acceptînd tradiția potrivit căreia aici s-ar fi aflat casa ospitalierului Iason, să ne lășăm în voia închipuirii, mobilizîndu-ne toate simțurile cu care percepem lumea, ca să putem „vedea” și „auzi” împreună cu Apostolul Pavel cele ce s-au petrecut în zilele binecuvîntatei lui propovăduiri în Tesalonie.

Ceasul dimineții de acum poate că seamănă cu cel din anul 50—52 d.Hr. Jos, în vale, orașul freamătă de furnicarul locuitorilor, al autovehiculelor. Ziua se anunță caldă, iar vîntul — care pînă asea a bătut cu putere — a limpezit atmosfera cel mai adesea poluată.

În vremea aceea... Așa încep capitele din Sf. Evanghelie. Pe-atunci, desigur, orașul era mult mai liniștit, cu case mai mici, ulițe strîmte, flancînd pe dreapta și pe stînga Calea Egnatia. Iar atmosfera era mereu limpede și curată, cu sau fără vînt...

În vremea aceea...

PĂRINȚII APOSTOLICI

Printre Sfinții Părinți bisericești, un loc de frunte îl ocupă Părinții apostolici, numiți și Bărbați apostolici. Ei sînt deci, Părinți bisericești, care au fost ucenici direcți ai Sfinților Apostoli, sau pe care tradiția bisericească îi recunoaște ca atare și care au redat în scrierile lor cu fidelitate învățătura primită de la Sfinții Apostoli. Ei sînt aceia care continuă epoca Apostolică. Ei sînt din primele două generații creștine, adică acei de la sfîrșitul secolului I și a doua jumătate a secolului II. Unii sînt contemporani cu Apostolii pe care i-au cunoscut și ne prezintă o învățătură derivată din cea a Sfinților Apostoli. Operele lor sînt necanonice. Ele însă reprezintă mărturia generației a II-a despre originile creștinismului. Sînt cele dintîi mărturii ale Tradiției. Numirea de Părinți apostolici este dată pe bună dreptate, deși nu toți au cunoscut pe Sf. Apostoli. Operele Părinților apostolici continuă literatura Evangheliilor și scrierile Apostolilor. Ele fac legătura între scrierile Noului Testament și scrierile Apologetilor, care încep să teologhisească mai consistent. Ele au gloria de a respira încă parfumul finalului epocii apostolice, în al cărui sol își înfige o parte din rădăcinile sale, dar ele au meritul de a se fi desprins, pe nesimțite, și drept, nu încă definitiv, dar destul de substanțial, de baza biblică, constituindu-se ca produs separat, ca literatură independentă.

Operele Părinților apostolici se deosebesc de celelalte genuri de scrieri creștine, printr-o serie de note specifice, care fac din ele o literatură aparte. Această literatură se distinge prin următoarele caracteristici speciale:

a) E o literatură ocazională, deoarece aceste scrieri au apărut sporadic, prin forța împrejurărilor, adică ele sînt roada anumitor stări sau evenimente, nefiind opere planificate.

b) E o literatură nespeculativă, avînd un caracter eminent practic. Autorii acestor scrieri nu se pierd în speculații teologice, ca autorii din sec. III și IV, ci urmăresc folosul imediat practic, al destinatarilor: întărirea în credință, o viață curată ferită de erezii, ascultarea față de ierarhia bisericească, atașamentul cald față de Hristos, față de Biserica și față de cuvîntul Domnului.

c) Literatura Părinților apostolici e simplă. E o simplitate literară reală ieșită din simplitatea și curăția inimii și a trăirii autorilor respectivi. Dar sub această simplitate fermecătoare, se află tot adevărul și toată seriozitatea creștină.

d) E o literatură misionară și pastorală. Misionară prin natura însăși a cuprinsului unora dintre lucrări, dar și prin ideile generale și soluțiile practice ale tuturor acestor opere.

e) E o literatură epistolară prin excelență. Marea majoritate a operelor aparținînd Părinților apostolici sînt scrisori. Genul epistolar al Părinților apostolici continuă pe acela al Noului Testament, în special pe cel al Sf. Apostol Pavel.

f) E o literatură neinspirată dar plină de prospețime duhovnicească.

Deși unele lucrări ale Părinților apostolici erau apreciate în mod deosebit în cadrul anumitor comunități pentru valoarea lor religioasă și educativă și adesea cuprinsul lor era programat pentru lectură în timpul serviciului divin, totuși ele n-au fost și nu sînt socotite drept cărți inspirate.

Ceea ce le-a impus într-un asemenea mod, a fost prospețimea lor duhovnicească, aproape la nivelul celei neotestamentare. Autorii lor sînt oameni apostolici, plini de duh, asemenea marilor însoțitori ai Mîntuitorului.

Cu toate că scrierile Părinților apostolici sînt creații ale unor împrejurări speciale ale epocii în care au apărut, ele sînt totuși de o importanță deosebită; sînt oglinda, transmisă peste veacuri, a vieții creștine din primele două secole; sînt mărturia ale dragostei pînă la jertfa supremă pentru Hristos; sînt dovezi ale învățării predate de Hristos și de către Apostoli; sînt mărturia ale adevărului creștin față de tendințele de infiltrare ale iudaismului și ale ereziilor. Nu găsim în ele o teologie înaltă, dar descoperim în fiecare cuvînt din aceste scrieri un suflet arzător pentru credința în Hristos, pentru „nume” cum se exprimă mai toți Părinții apostolici; descoperim o inimă plină de înflăcărare pentru adevărul pe care l-au acceptat și în care cred; pentru ei Hristos este totul. Rar înțîm în literatura posteroară creștină cuvinte cu atîta conținut de dragoste și de jertfă pentru Hristos ca cele din epistolele Sfinților Ignatie și Iar cuvintele lui Ignatie sînt cuvintele generației sale, ale vieții creștine din vremea sa, așa de minunat zugrăvită de autorul epistolei către Diognet.

Privite din alt punct de vedere, scrierile Părinților apostolici ne dau în Didahia celor doisprezece Apostoli, primul catehism creștin, cu secțiunile sale teologice, morale și liturgice.

În epistola către Corinteni a lui Clement Romanul, aflăm mărturia existenței, la anul 96 la Corint, a ierarhiei bisericești și a colaborării care trebuie să existe între ierarhie și credincioși, muștrînd pe credincioși care nu se supun ierarhiei.

Sf. Ignatie al Antiohiei, este un martor al tradiției apostolice. Și el remarcă existența și drepturile celor trei trepte ale ierarhiei bisericești, îndemnînd pe creștini să „asculte și să se alipească de episcop, preoți și diaconi” și în special „nimic să nu se facă fără episcop din cele ce sînt în legătură cu Biserica și cu credința”.

În Simbolul Apostolic găsim cea mai veche mărturisire de credință creștină și prin aceasta primul manual de doctrină. În el găsim învățătura despre Sfînta Treime, despre Biserica și iertarea păcatelor, despre înviere și viața veșnică.

La Sf. Policarp al Smirnei, găsim exemplul de viață creștină și de episcop, iar învățătura sa ireproșabilă și martiriul său au făcut din el „învățătorul Asiei și părintele creștinilor”. El este martorul și mărturisitorul credinței și vieții apostolice, fiind ultimul ucenic al Apostolilor și prin el se poate constata continuitatea tradiției.

Papias va fi primul exeget în literatura creștină. A fost, și el, ucenic al Sf. Apostol Ioan, prieten cu Sf. Policarp, iubitor al tradiției apostolice orale. Prin el se caracterizează foarte bine epoca de tranziție, căreia îi aparține, comentează texte și le explică de preferință, ajutîndu-se de tradiții orale care-i sînt încă posibil de a fi culese.

Scrisoarea lui Pseudo-Barnaba ne dă cele mai bune elemente privind raportul dintre Vechiul și Noul Testament. Ne lasă învățătura despre mîntuire, despre viața viitoare și învățăminte liturgice. Este importantă și pentru faptul că în ea se arată că religia creștină e un început nou de viață, este o lume nouă.

Păstorul lui Herma, putem spune că este primul tratat de morală din literatura bisericească. Este un document de mare importanță pentru cunoașterea stării morale, religioase și sociale a comunității creștine din prima jumătate a sec. II. El pune accent pe pocăință și arată că numai prin ea se poate vindeca sufletul păcătos. O idee originală are în legătură cu Biserica: „Ea a fost zidită înaintea tuturor și lumea a fost creată pentru ea”.

În privința locului lor de origine, autorii acestor scrieri nu aparțin unei regiuni a imperiului roman; în ele avem reprezentată gîndirea și viața creștină din întreaga împărăție romană; din Siria, Asia Mică, Palestina, Alexandria și Roma; în ele vorbește ecumenicitatea creștină a celor două secole primare. Pentru aceste motive antichitatea creștină le-a păstrat și le-a transmis.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu

AUREL VLAICU

— 110 ANI DE LA NAȘTERE —

Se împlinesc 110 ani de cînd a văzut lumina zilei genialul aviator Aurel Vlaicu. Evenimentul se cuvine să fie atenționat, pentru că mari și numeroase sînt vrednicile sale. Parcă-i văd aievea imaginea ce s-a desprins în amintirea noastră, din publicațiile epocii: înalt, cu o constituție fizică perfect organizată, ținută distinsă, cu ochi negri și o privire melancolică, de obicei în haine de culoare închisă, cu guler înalt scrobit, se încadra atît de sever în sfera preocupărilor sale serioase...

În lumea școlară din Orăștie își făcu apariția de la început cu o legitimă mîndrie cu miniatura unui avion, pe care îl lăsa văzută cu cea mai mare bunăvoință. Ghemuit între șuruburi și roțile lucrărilor de zi la perfecționarea mașinii sale. Chiar și în orele de clasă, ale liceului, umbra cu gîndul numai la mașină. Deși Vlaicu era deschis din fire și sociabil totuși n-a fost înțele de colegii săi tocmai pentru afirmarea lui îndrăznească și sigură, tot mai des repetată: „Eu am să zbor...”. Nu-l credea nimeni, nici chiar tatăl său, căruia îi repeta fraza: „Nu te mira tată, că se poate. Adică ce-i în stare pasărea omului”.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

NICOLAE OLAHUS

— 500 de ani de la naștere —

În secolele al XIV-lea și al XV-lea se dezvoltă în Europa mișcarea culturală Renașterea. Punctul în centrul preocupărilor omului, ideea încrederii în valoarea lui și în posibilitățile de perfecționare, Renașterea a promovat o concepție socială și filosofică umanistă, ceea ce a făcut să se vorbească „despre ea ca despre un curent umanist”.

Umanismul românesc apare în Transilvania încă din a doua jumătate a secolului al XV-lea. El se caracterizează prin preocuparea de a fixa coordonatele originii poporului și a limbii române, cu scopul afirmării ființei noastre naționale.

Cel mai important umanist român și unul dintre cei mai prețuiți din Europa este Nicolae Olahus. Acest nume este latinizarea lui Olah, român, în limba maghiară.

S-a născut în Sibiu la 10 ianuarie 1493. Se trăgea din familia munteană a boierilor Drăculești și era înrudit cu Matei Corvinul și cu Vlad Tepeș. Într-un document al vremii (23 noiembrie 1548) se spune că are „obîrșia chiar din cei mai vechi conducători ai neamului românesc”. În toate împrejurările, în ciuda celor mai înalte funcții avute în statul ungar și habsburgic, el își afirmă obîrșia sa românească, numind Țara Românească, de unde era tatăl său, „patria mea paternă”.

După o activitate îndelungată, în țară și străinătate, a murit la Bratislava, acum 425 de ani, în ziua de 17 ianuarie 1568.

S-a remarcat ca istoric și poet.

În cartea sa Hungaria, el consacră în mod special ample capitole Țării Românești, Moldovei, Transilvaniei și Banatului. El este primul dintre români care afirmă unitatea de neam, de origine și de limbă a românilor din toate provinciile vechii Daciei, pe baza propriilor observații, a izvoarelor istorice și a urmelor arheologice. Din acest punct de vedere Olahus este un precursor al lui Miron Costin, al Stolnicului Constantin Cantacuzino și al învățătorului voievod Dimitrie Cantemir, care au dus mai departe și au răspîndit ideea originii latine și a

unității poporului român.

În legătură cu Transilvania, Olahus introduce un punct de vedere deosebit de al societății maghiare: „În ea sînt patru națiuni: unguri, secui, saxoni și valahi. Aceștia se socotesc a fi coloni romane. Au multe cuvinte comune cu limba română. Monede romane se găsesc multe în acest loc și ele constituie un neîndoiebnic semn al vechimii stăpînirii romane prin părțile acestea”. Era un mod ocolit de a spune că „valahii” reprezentau cea mai veche populație a Transilvaniei.

Cît privește Banatul, Nicolae Olahus precizează că „nu departe de Severin se spune că apare un izvor, pe care localnicii îl numesc „al Sfinței Cruci”, a cărui apă folosește la slăbiciunile corpului... Din această cauză izvorul este foarte venerat chiar de către Turci”. Este vorba de apele termale din Băile Herculane.

Apreciată este și creația poetică a lui Olahus. Este primul poet român de limbă latină, numit de un contemporan „poeta ornatissimus”. Între poeziile sale umaniste se numără epitafe, scrisori către prieteni, felicitări, epigrame, o satiră și altele. Cele mai prețioase, atît prin idei și adîncimea sentimentului, cît și prin realizarea poetică sînt elegiile scrise în 1536.

De aceeași faimă s-a bucurat corespondența savantă a lui Olahus cu Erasmus de Rotterdam și cu alți umanisti europeni ai timpului.

Istoria literaturii române nu poate ignora figura lui N. Olahus, care și-a dezvoltat activitatea în Transilvania, Ungaria, Slovacia și Țările de Jos. Fără să-și uite sau să-și ascundă originea românească, el și-a purtat cu mîndrie numele de Olahus (Românul) pînă în apusul Europei și este primul dintre cărturarilor români care a dus cu el faima patriei sale de bastină.

Prin opera și activitatea sa umanistă numele lui Nicolae Olahus ocupă un loc legitim în istoria literaturii române și în istoria culturii românești.

Prot. Teremia B. Ghita

„Cum sînt
insulele oare?”

Lul Ștefan Baciu
în Honolulu

Iată, pun azi întrebare:
În îndepărtata lume
Cu bizar, exotic nume,
Cum sînt insulele oare?

Crește-acolo Ievăntica,
Busuicol, lămîița?
Vezi o barză, coșul, șița,
Și sub streșini rîndunica?

Întîlnești rășinărese
Cum îl mărul la obraze?
Flori, Oahu are-n vase?
Poartă ilori în păr mirese?

Amiroase oate-a cîmp,
Mari grădini cu fructifere?
Sînt acolo-n alte stere
Conifere, ca pe Timpa?

Cred, e clima mult mai dulce,
Însă iureșul de limbi
Din Waikiki poji să-l schimbi
Cu o frază de Neculce?

E frumoasă, da, laguna*
Palmierii-s plini de seve,
Însă poji să vezi eleve
Cu șepcari de la Șaguna?

Calci, cum scrii, de ploii, în baltă,
Dar simțeași intemperii
Cînd purtai în clasa-nții
Șapca, șapca ta înaltă?

Petre Pascu

* Din ilustrata mie trimisă.

Ion Bria, IISUS HRISTOS, Colecția „Orizonturi spirituale”, Editura Enciclopedică, București, 1992, 160 pag.

În multitudinea de apariții editoriale de după revoluție se înscrie și cartea eminentului teolog și ecumenist român — prof. Dr. Ion Bria. Este vorba, în chip neîndoiebnic, de o carte de excepție. Nici nu s-ar putea să fie altfel, dată fiind personalitatea Căruia autorul I-a dedicat cu poșenie gîndurile: IISUS HRISTOS — DUMNEZEU — QMUL.

De îndată ce am avut cartea în mînă, m-a ispitit gîndul să revăd celebra „Viață a lui Iisus” de Giovanni Papini. Am citit-o pe prima și am răsoit-o pe a doua. Fiecare își are desigur valoarea și specificul ei. Ceea ce mi-a umplut sufletul de satisfacție, este convingerea pe care am dobîndit-o că dacă „Iisus Hristos” — cartea părintelui Ion Bria ar fi tradusă în italiană, engleză sau în oricare altă limbă, cititorii în limbile respective ar vedea în ea ceea ce vedem noi românii în traducerea românească a „Vieții lui Iisus” de Giovanni Papini: o carte frumoasă, care îmbogățește deopotrivă mîntea și inima.

Dar să zăbovim puțin pe paginile acestei recente și valoroase apariții editoriale.

În primul rînd, să pornim de la titlu. Autorul a preferat numele simplu al Fiului lui Dumnezeu întrupat: IISUS HRISTOS, fără a mai adăuga apelativele tradiționale: „Domnul” sau „Mîntuitorul”. Este vorba desigur de punerea în evidență a autorității desăvîrșite de care se bucură acest cersesc nume. Fără să vrem ne ducem cu gîndul la textul din Filipeni 2, 9, unde citim că „Dumnezeu (Țată n.n.) L-a prea înălțat (pe Fiul n.n.) și L-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: ca într-un nume și lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești, al celor pămîntești și al celor dedesubt”.

De altfel, din tot cuprinsul cărții apare în prim plan autoritatea divină pe care Domnul a manifestat-o înaintea îngerilor, a oamenilor, a demonilor, a stihurilor naturii și a iadului. Starea de cheneză ț-a anulat acea coplesitoare și negrăită taină a unirii într-o singură persoană a celor două firi: dumnezeiască și omenească.

Ca și titlul general al cărții, tot astfel și titlurile capitolelor sînt foarte scurte, dar și foarte sugestive pentru fiecare etapă din viața și activitatea Mîntuitorului.

Primul capitol este o interogație: „Cine este acest Iisus Hristos?”

Profesor de Teologie, părintele Bria se dovedește un profund cunosător al stării de spirit a cititorului de azi, asaltat din toate părțile de un noian de informații. Pe un astfel de cititor nu-l poți lăsa să rătăcească singur prin deșisul a sute de pagini de carte spre a afla abia la sfîrșit adevărul către care dorești să-l conduci. Este nevoie să-i cîștigi din primele pagini interesul, să-l faci să se convingă de

faptul că merită să se ostenească cu lectura, și aceasta expunîndu-l din primele pagini esențialul.

Că este foarte important de știut cine este acest Iisus Hristos, se vede de acolo că Domnul însuși a adresat ucenicilor Săi, nu odată, această întrebare. Dar nu numai lor ci și altor persoane cu care s-a aflat în dialog sau le-a făcut vreun bine.

Deci, cine este acest Iisus Hristos?

După obîrșia Sa omenească este iudeu, născut în Betleemul Iudeii, din neamul lui David, în vremea în care rege al tuturor iudeilor era Irod cel Mare, iar la Roma se afla ca împărat Octavian Augustus. În schimb, după obîrșia Sa Dumnezeiască este Fiul lui Dumnezeu. „mai înainte de veci născut din Tatăl”. Este Mesia cel făgăduit prin prooroci și așteptat secole de-a rîndul spre a mîntui lumea.

Sursele din care îi putem cunoaște mai în detaliu viața și activitatea sînt: „Evanghelia” transmisă de El apostolilor și „Tradiția” pe care apostolii au transmis-o către cele dintîi comunități de convertiți. Despre aceste surse, demne de toată încrederea, se tratează în cap. 2 al cărții.

În capitolul 3, intitulat: „Iisus din Nazaret, fiul Mariei”, autorul reia, în prima parte, descrierea Omului Iisus, afirmînd că „a avut o personalitate extraordinară de puternică și de precis conturată; era un spirit ce iradia viață și lumină. Mai presus de orice, El l-a iubit pe om, pe oricare om, pentru viața și fericirea căruia a primit a Se lupta cu moartea” (pag. 26). Partea a doua a cap. 3, autorul o dedică prezenței trupești a lui Iisus, respectiv calității Sale de „Cuvînt” al lui Dumnezeu, deoiființă cu Tatăl și cu Duhul Sfînt. Explicînd cauza pentru care „Cuvîntul” a luat trup omeneșc, autorul arată că aceasta nu este alta decît „însăși iubirea și dreptatea Creatorului, Care a voit ca omul să rămînă în starea în care a fost creat, iar lucrarea Tatălui să nu fie anulată. Ar fi fost nu numai de necrezut — conchide autorul — că Dumnezeu și-ar retrage cuvîntul Său creator de la început, lăsînd omul să piară, ci și monstruos ca singura ființă care împărțăște și reprezintă „chipul și asemănarea” lui Dumnezeu în Creație să se întoarcă în neființă prin corupție și moarte”.

După ce în cap. 4 este expusă „Situația religioasă și politică” a lui Israel și în general a lumii, în momentul nasterii Domnului, care este tocmai momentul „plinirii vremii”, cînd „Dumnezeu a hotărît să nu mai rabde nedreptatea omenească”, ci trimițîndu-L în trup de om pe

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Roman R. Ciorogariu

(Continuare din pag. a 4-a)

i s-a incredințat sarcina de redactor al revistei „Biserica și școala” din Arad, pe care o va îndeplini cu pricepere și pasiune timp de 17 ani. Mutat la Oradea, el va fi prezent: în coloanele ziarului „Tribuna Bihorului” și revistei „Cele Trei Crisuri”. În 1921 s-a îngrijit de apariția revistei „Legea românească”, pe care a îndrumat-o pînă la sfîrșitul vieții. De asemenea, articolele sale au fost inserate în revistele și ziarele „Viața românească”, „Societatea de miine”, „Cultura popularului”, „Hotarul”, „Almanahul presei”. Pe lângă studii și articole, cărturarul Roman Ciorogariu a scris și un volum de memorialistică, intitulat „Zile trăite”, publicat în 1926, în care descrie contribuția românilor bihoreni la lupta pentru desăvîrșirea unității naționale.

Cărturarul și eclesiastul Roman Ciorogariu a fost și un înflăcărat luptător politic, care a militat cu tenacitate și dăruire pentru libertatea și unitatea poporului român. De tînr, se va încadra în mișcarea națională, unde va acționa cumpănit și statornic. În timpul războiului pentru independență din 1877/1878, se solidarizează cu lupta poporului român, colectînd bani și ofrande materiale pe seama „ostașilor rânjiți”. Se preocupă de realizarea unității politice a burgheziei ardelenice și să imprime activității acesteia un caracter militant. El a fost unul din promotorii ideii că românii trebuie să fie făuritori proprii lor istorii și să nu aștepte sprijin din partea cuceritorilor imperiale. Participat activ la mișcarea memorandistă, Roman Ciorogariu se solidarizează cu fruntașii români impecușiți de autoritățile maghiare, cere stingerea acțiunii și eliberarea acestora. La scurt timp, în august 1895 a luat parte la Congresul naționalităților de la Pesta. De asemenea, îl vom găsi antrenat în lupta pentru ridicarea unui monument în memoria lui Avram Iancu, el fiind propus de Ioan Russu-Sirianu să conducă activitatea de constituire a fondului necesar. Cu mult curaj și demnitate, a înfruntat oficialitățile maghiare, care se opuneau dorinței românilor de a cinsti faptele eroului național al poporului nostru printr-o asemenea lucrare.

Bogata-i activitate orală și scrisă l-a ridicat pe cărturarul și publicistul Roman Ciorogariu în rîndurile conducătorilor luptei naționale, motiv pentru care, în 1913, a fost cooptat în Comitetul Central al Partidului Național Român. În această calitate, înflăcăratul patriot a continuat să activeze cu și mai mare intensitate, în anii primului război mondial, pentru libertatea și unitatea poporului român. Participa la diferite consfătuiri politice, unde cere să se acționeze pentru realizarea idealului național; intervine pentru eliberarea românilor internați în lagărele din Ungaria; la începutul anului 1917, refuză semnarea declarației de fidelitate, cerută de guvernul ungar; trimite cărți și ziare „în dulcea limbă strămoșească” ostașilor români aflați pe fronturile din Galiția și Italia, pentru a le ține treaz sentimentul conștiinței naționale.

Patriotul Roman Ciorogariu luat parte la ședința Partidului Național Român din Oradea, ținută la 3 noiembrie 1918, în

casa avocatului dr. Aurel Lazăr, unde s-a constituit Consiliul național român pentru Oradea și Bihor și Consiliul militar român. Cu acel prilej, a fost ales vicepreședinte al Consiliului național român iar a doua zi este desemnat să facă parte din Comisia mixtă româno-maghiară din Oradea. Desfășurînd o activitate neobosită și deosebit de bogată, el și-a adus aportul la organizarea consiliilor și gîrzilor naționale românești în toate localitățile Bihorului, la apărarea populației românești amenințată de unitățile și detașamentele maghiare și secuiești, la alegerea delegaților și participarea acestora la Marea Adunare Națională. La 28 noiembrie 1918, reprezentanții Bihorului — între care se afla și Roman Ciorogariu — au pornit cu trenul spre Alba Iulia. Ajuns în străvechiul Bălgard, la 1 decembrie 1918, împreună cu cel 1228 delegați, el a votat cu inima plină de entuziasm rezoluția prin care se hotără unirea Transilvaniei cu România.

Reîntors la Oradea, patriotul Roman Ciorogariu și românii bihoreni au avut de înfruntat ostilitatea, cruzimile și măcelurile săvîrșite de unitățile maghiare și detașamentele secuiești. Prin numeroasele și hotărîtele-i intervenții la forurile locale și centrale maghiare, cu riscul vieții adeseori amenințată, militantul Roman Ciorogariu a reușit să atenueze în oarecare măsură actele inumane ale soldaților și ofițerilor unguri și secui împotriva populației românești.

La 24 martie 1919, pe baza ordonanței Ministerului de Război de la Budapesta, celor 25 de membri ai Consiliului național român din Oradea — primul pe listă fiind Roman Ciorogariu — li se interzice părăsirea locuinței și a orașului. Tot atunci au fost puși sub pază militară. În noile condiții, în calitate sa de membru al Comitetului Central al P.N.R., cărturarul Roman Ciorogariu preia conducerea forțelor politice românești din Bihor, pe care o va deține pînă la 20 aprilie 1919, cînd trupele române de sub comanda generalului Traian Moșoiu au eliberat Oradea. Întîmpinînd armata română eliberatoare, în numele românilor bihoreni prigonii și maltratați, Roman Ciorogariu, spunea: „Astăzi se înfăptuiește și pe acest pămînt idealul unirii. Astăzi, Țara Bihorului își primește răsplata pentru eroismul cu care și-a păstrat limba și legea străbună la aceste margini”.

În anii de după desăvîrșirea unității naționale, Roman Ciorogariu a desfășurat o rodnică activitate în domeniul culturii și publicisticii, iar ca om politic a militat pentru înfăptuirea Rezoluției de la Alba Iulia și pentru consolidarea și democratizarea României întregite.

Ca o recunoaștere a contribuției sale la înfăptuirea idealului național, patriotul Roman Ciorogariu a fost ales membru în Marele Sfat Național, organ cu rol de parlament local, creat la 1 decembrie 1918, și mai tîrziu, senator în Camera superioară a forului legislativ român.

Prodigioasa și multilaterală activitate a ierarhului, cărturarului și patriotului Roman Ciorogariu s-a întrerupt la 21 ianuarie 1936, cînd venerabilul militant pentru cauza națională, în vîrstă de 84 ani, s-a stîns din viață. Deși inima lui a încetat să mai bată, prin tot ceea ce a făcut pentru libertatea și unitatea românilor, numele lui Roman Ciorogariu a intrat adînc în istoria și conștiința poporului nostru.

Hotărâri ale Sinodului Permanent privind învățământul teologic

În ședința de lucru din 26—27 noiembrie 1992, Sinodul Permanent, în baza propunerilor făcute de Comisia specială pentru învățământul teologic, a hotărât următoarele, în legătură cu:

I. EXAMENUL DE ADMITERE LA FACULTĂȚILE DE TEOLOGIE.

— Să se mențină examenul de preselecție la admiterea în Facultățile de Teologie Pastorală, Teologie — Litere și Teologie — Asistență socială pentru candidații care nu sînt absolvenți ai seminariilor teologice, cu excepția personalului monahal.

— Examenul de preselecție să se simplifice și să constea din probe la:

- Muzica și Liturgica (oral);
  - Istoria Biblică a Vechiului și Noului Testament (scris).
- Notarea se va face cu calificativele „admis” sau „respins”.
- Absolvenții de seminarii teologice nu vor presta examenul de preselecție și nici examen de admitere la Muzică și Liturgică.
- La examenul de admitere se vor putea prezenta candidații care au promovât examenul de preselecție și numai absolvenții de seminariilor teologice liceale care au promovât atît examenul de bacalaureat, cît și examenul de atestare a cunoștințelor teologice.
- Examenul de admitere va consta din următoarele probe:
- Vizita medicală (eliminatoire) efectuată de un doctor generalist și un psiholog.
  - Dogmatică ortodoxă (scris).
  - Literatură română (scris).
  - Istorie bisericească (Istoria Bisericii Române și Istoria bisericească universală) — (scris).

II. EXAMENUL PENTRU ADMITEREA LA DOCTORAT ÎN TEOLOGIE.

— Examenul să se organizeze cu respectarea prevederilor Regulamentului învățământului teologic în vigoare.

— Examenul să constea în probe scrise și (sau) orale la următoarele discipline:

- Dogmatică (scris și oral);
- Disciplina teologică de specialitate aleasă de candidat (scris);
- Limba greacă (scris și oral);
- Limba latină (scris și oral);
- O limbă modernă la alegere, dintre: franceză, engleză, germană sau rusă (oral);
- Limba ebraică pentru candidații care au optat pentru Secția exegetică (scris și oral).

— Se vor putea înscrie la concurs licenții în teologie cu calificativele „foarte bine” sau „excepțional” (media 8,51—10,00), iar la purtare în cei 4 ani de studii de licență calificativul „foarte bine” sau „excepțional”, cu binecuvîntarea Chiriarhului.

— Media de reușită este minimum 7 (șapte) și nici o notă parțială, scris sau oral, sub nota 7 (șapte).

— Probele scrise și orale pot avea ca bibliografie:
La limbile greacă și latină — Antologia de texte patristice pentru școlile teologice;
La dogmatică — materia anilor III și IV de Licență (cursul în vigoare);

La disciplina de specialitate — Materia disciplinei respective (cursul în vigoare);
La limba modernă — Franceză, Engleză, Germană, Rusă (conversație);
La limba ebraică — Textele proorocilor mesianice în original.

— Data examenelor: 4—30 ianuarie 1993;
— Numărul de locuri se va stabili în funcție de profesorii atestați la fiecare disciplină, potrivit procedurii din învățământul de stat și va

fi comunicat Cancelariei Sf. Sinod de către Decanatul Facultății de Teologie din București și Decanatul Facultății de Teologie din Sibiu, singurele care au profesori atestați cu dreptul de îndrumare a candidaților la doctorat.

— Anul I doctorat (master în teologie) se va desfășura, pe cît posibil cu *irecvență la zi* și se va încheia cu un examen similar actualiei admisibilității în teologie la doctorat.

— În acest an candidații vor fi îndatorați la întocmirea unei lucrări de seminar la disciplina de specializare și alte două discipline din secție.

— După master, candidații vor putea urma, în continuare, pregătirea la doctorat, timp de doi ani, conștinind în îndrumări metodologice și comunicări din partea profesorilor îndrumători.

— Lucrările de seminar din timpul celor doi ani de doctorat, vor putea constitui capitele din teza de doctorat al cărui subiect se va alege după promovarea masterului.

III. EXAMENUL DE ECHIVALENȚĂ A TITLURILOR ȘTIINȚIFICE TEOLOGICE OBTINUTE ÎN STRĂINĂTATE.

— Candidații care au obținut titluri științifice teologice la Facultățile de teologie ortodoxă din străinătate vor depune la o Facultate de teologie din cadrul Patriarhiei Române tezele respective în original și traducere, însoțite de actele care dovedesc acordarea titlului respectiv.

— Recunoașterea titlului științific obținut să aibă caracter formal, luîndu-se act de acordarea acestuia, pe baza actelor depuse la decanatul unei Facultăți de teologie din Patriarhia Română.

— Candidații care au obținut titluri științifice teologice la Facultățile de teologie neortodoxe, vor depune tezele respective, în original și traducere, la decanatul unei Facultăți de teologie din cadrul Patriarhiei Române, împreună cu actele doveditoare.

— O comisie formată din profesorul îndrumător, un al doilea profesor specialist și alți doi profesori referenți, vor referi, în maximum 3—6 luni, asupra tezei și asupra modalității echivalenței titlului obținut pentru recunoașterea lui, în funcție de ortodoxia lucrării.

— În ambele cazuri, se vor respecta prevederile Protocolului privind includerea Facultăților de teologie în cadrul Universităților de stat.

IV. EXAMENUL DE BACALAURET AL ABSOLVENȚILOR DE LICEU.

— În act de publicarea în Tribuna Învățământului — supliment —, pe luna noiembrie 1992 a normelor de organizare a bacalaureatului în anul 1993 și își exprimă acordul cu acestea, cu disciplinele, probele și programele de examen, aplicîndu-se întocmai în seminariile teologice liceale.

— Să se transmită imediat tuturor seminariilor teologice liceale toate dispozițiile referitoare la bacalaureatul pe anul 1993, inclusiv programele pentru disciplinele de examen, cu dispoziția expresă ca respectivele cadre didactice de disciplinele de bacalaureat, să procedeză la predarea temelor din program, pînă la epuizarea lor atît în cadrul orelor de curs cît și în cadrul orelor de pregătire specială pentru bacalaureat, astfel ca pînă la vremea susținerii bacalaureatului, candidații să aibă parcurse programele respective în întregime.

— De asemenea, se vor trimite tematicile pentru disciplinele examenului de atestare teologică, același din anul 1992, valabile și pentru sesiunea 1993, care se va desfășura pe baza metodologiei din anul 1992, aprobată de Sfîntul Sinod.

— Graficul desfășurării examenelor se va comunica ulterior, după fixarea lui de către Ministerul Învățământului și Științei.

— Se va atrage atenția că examenelor respective se susțin o singură dată în an, la datele ce se vor fixa, potrivit metodologiei și normelor pentru liceele de profil filologic.

Ion Bria, Iisus Hristos, Colecția „Orizonturi spirituale”, Editura Enciclopedică, București, 1992, 160 pag.

(Continuare din pag. a 5-a)

Fiul Său, a făcut început izbăvirii tuturor, în capitolul 5 se tratează despre „Botezul lui Iisus”, care reprezintă „unul din marile momente ale vieții Mîntuitorului”, intrucît El renunță de acum la viața de anonim și pornește cu hotărîre spre împlinirea misiunii Sale de propovăduire a Evangheliei.

Despre „Vestea cea bună — Evanghelia” avem o detaliată expunere în cap. 6. În legătură cu aceasta autorul afirmă de la început: „Cea mai intensă și mai importantă parte a operei lui Iisus este predicarea Evangheliei, impresia făcută ca Predicator și Învățător fiind foarte puternică”. Constrînși de realitate, pînă și potrivit Săi au fost nevoiți să recunoască faptul că „niciodată n-a mai vorbit un om ca Omul acesta”.

În centrul propovăduirii Evangheliei stă anunțarea „Împărăției lui Dumnezeu” sau a „Împărăției cerurilor”, despre care Mîntuitorul spune că nu este din lumea aceasta. Ea a început însă în lume odată cu venirea Sa, a lui Hristos, sub forma dreptății și iubirii între oameni. O chinteză a Evangheliei o reprezintă „Predica de pe Munte”, cu Fericiturile.

Dar cum opera de propovăduire a Evangheliei urma să continue și după înălțarea Domnului la cer, El a ales un grup de ucenici, numiți apostoli, pe care i-a purtat cu Sine și i-a învățat tainele mîntuirii. Autorul ne încredințează că: „Grupul celor doisprezece apostoli constituie cea mai importantă instituție creată de Iisus pentru transmiterea și aplicarea operei Sale”.

Tot în acest al 6-lea capitol sînt prezentate parabolele sau pildele Mîntuitorului ca și minunile pe care Le-a săvîrșit, semne vădite ale Dumnezeeului Sale.

În capitolul 7, intitulat „Iată Omul”, părintele Ion Bria se ocupă de opera mîntuitoare săvîrșită de Fiul lui Dumnezeu întrupat. În această operă, Săvîrșitorul ei a fost „Omul — cheie”, lucru de care ne încredințează Sf. Ap. Pavel cînd scrie că: după cum printr-un singur om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, iar moartea a trecut la toți oamenii, prin acela în care toți au păcătuit... tot astfel, prin Iisus Hristos ne-a fost dăruită viața și învierea (Rom. 5, 12).

Din cap. 8, intitulat: „Convertirea”, aflăm că mîntuirea obiectivă, pe care a săvîrșit-o Hristos, prin jertfa Sa pe cruce, trebuie să devină subiectivă, adică proprie fiecăruia dintre noi, iar acest lucru se poate înfăptui prin urmarea lui Hristos. Primul pas pe acest drum este lepădarea de sine. Domnul Însuși ne spune aceasta: „Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie” (Lc. 9, 23).

În actul mîntuirii subiective, cea mai mare și cea dintîi poruncă este: să iubești pe Dumnezeeu și pe aproapele ca pe tine însuși (Mt. 22, 36—40).

Despre rolul credinței în mîntuire este vorba în cap. 9.

Etapă finală a activității pămîntești a Domnului Hristos, este înfățișată începînd cu cap. 9, unde autorul descrie evenimentul „Schimbării la față”, care este de fapt o anticipare a Învierii.

În cap. 11 avem redată pe larg „Istoria Patimilor”, al cărui epilog este Învierea.

Despre Învierea, autorul afirmă că odată cu ea „începe o etapă nouă în istoria omenirii, deoarece e pentru prima dată cînd puterea lui Dumnezeeu se arată mai mare decît păcatul și moartea. Nimic din cele ale istoriei, nici moartea, nu poate să reziste la acțiunea iubirii lui Dumnezeeu în Fiul Său înviat. De aceea, învierea este revelația care dă sens istoriei, cheia de interpretare a istoriei”.

Evenimentele de după Înviere, respectiv *Înălțarea și Pogorîrea Duhului Sfînt* sînt prezentate în capitolele 12 și 13. Implicit se dezbate aici și teme precum *Biserica, noul popor al lui Dumnezeeu și Așteptarea împărăției lui Dumnezeeu*, adică mersul omenirii către Eshaton — cele de pe urmă ale zilelor, cînd se va adevăra fîgăduința în legătură cu pămîntul și cerurile noi.

Urmează apoi cîteva capitole cu un caracter teologic de sinteză. Astfel cap. 14 se intitulază: „Iisus Hristos: etapele misiunii Sale”. Prima etapă menționată este aceea a propovăduirii sau anunțării „Vestii celei bune”. A doua etapă este a jertfei pentru mîntuirea lumii. Și în sfîrșit, a treia etapă este aceea a realizării pe pămînt a

împărăției lui Dumnezeeu. Iisus a aruncat sămînta împărăției în lume (In. 21 15—19), iar Duhul Sfînt Mîngietorul va interveni în istorie spre a veghea la zidirea împărăției și spre a grăbi a doua venire a lui Hristos în slavă ca să transforme totul în împărăția lui Dumnezeeu.

În cap. 15, cu titlul „Domn și Hristos”, autorul argumentează, cu mărturie din profeți, că Iisus din Nazaret „a fost cu adevărat Mesia cel fîgăduit, cu totul altfel însă decît Mesia politic pe care îl așteptau iudeii.

O temă aparte este dezbătută în cap. 16, unde autorul pune față în față Toră și Evanghelia, stabilind legătura intrinsecă dintre acestea, ambele avînd drept autor pe Dumnezeeu, dar și caracterul desăvîrșit al Evangheliei, care emană de la Hristos, împlinitorul și desăvîrșitorul Torei.

„Iisus în Sine Treimii” este titlul cap. 17 în care aflăm conturată și strict fundamentată învățătura centrală a creștinătății despre trinitatea Persoanelor, în unitatea de Ființă dumnezeiască.

După cap. 18, dedicat Răscumprării, în care se arată că Hristos a luat asupra Sa păcatele tuturor, păcatul lumii, pe care l-a răscumprat în trupul Său răstîgnit, urmează un capitol, al 19-lea cu un titlu mai aparte: „Subiecte netratate”. Aici se fac referiri la o serie de probleme de care Iisus nu s-a preocupat, fie pentru că acestea nu s-au ivit în timpul Său, fie pentru că răspunsul la multe dintre ele se poate găsi în subiecte similare, cărora le-a dat o soluție. O astfel de problemă ar fi spre exemplu raportul între Evanghelia și filozofia păgînă.

Mărturie extrabiblice despre Iisus Hristos întîlnim în capitolul 20: „Iisus în afara Evangheliilor”. Sînt amintiri aici cîteva dintre istoricii iudei și păgîni, aproape toți contemporani cu Domnul, care, în scrierile lor s-au referit la El sau la mișcarea ce s-a produs în jurul persoanei Sale.

Despre „Semnificația religiilor monoteiste pentru creștinism” se vorbește în capitolul 21. Întîlnim aici o abordare nouă a relațiilor creștinismului cu celelalte religii, autorul arătînd că se impune o evaluare teologică pozitivă, depășindu-se mentalitatea abordărilor negative, care s-a dovedit atît de neinspirată.

În sfîrșit, ultimul cap. 22, este intitulat sugestiv: „Din cauza Mea”, aducîndu-ne aminte de cuvintele Mîntuitorului care a spus „Fericit este acela care nu se va smîni din cauza Mea” (Lc. 7, 23). Autorul are în vedere fărîmițele și confruntările care au avut și au în continuare loc între creștini, datorită interpretărilor diferite și nu arareori eronate ale mesajului lui Hristos. Rolul creștinilor, precizează autorul, este acela de a proclama că „mesajul, viața și exemplul istoric al lui Iisus Hristos constituie stîncă pe care se poate construi o casă nouă și de a antrena pe toți la edificarea acestei construcții”. Este vorba, în chip evident de un mesaj ecumenic de apropiere și colaborare intercreștină, de participare la întruchiparea în istorie a celui ideal evanghelic pentru care s-a rugat Mîntuitorul: „ca toți să fie una”.

Pe lîngă notele bibliografice, în finalul cărții găsim cîteva adausuri de o deosebită utilitate. Astfel autorul ne prezintă un tabel cronologic privind viața și slujirea lui Iisus Hristos. Este vorba în fapt de o sincronizare a tuturor evenimentelor din viața Mîntuitorului cu evenimentele contemporane din lumea iudaică și păgînă, respectiv din Palestina și imperiul roman. Avem apoi o listă cu texte și teme biblice destinate cititorilor spre a medita asupra lor, ca și un glosar biblic, teologic și de asemenea o *Bibliografie* foarte recentă (1980—1990), cu indicarea a încă 30 de autori, în totalitate din Apus, care au alcătuit cărți dedicate vieții și activității Mîntuitorului Hristos.

Am stăruit asupra cuprinsului cărții profesorului Dr. Ion Bria, tocmai pentru a pune în evidență diversitatea și importanța aspectelor pe care le abordează. Așa cum am arătat și la început, prin apariția acestei cărți, literatura teologică românească s-a îmbogățit cu o operă într-adevăr de mare valoare. Este demn de reținut modul nou de abordare a unui subiect atît de important cum este viața întemeietorului religiei creștine. Fundamentarea biblică este valorificată în modul cel mai eficient posibil. Stilul este clar și perfect încheiat.

Parcursul filă cu filă a cărții întărește în sufletul cititorului credința pe care a mărturisit-o și sutează roman ce păzea pe Cel răstîgnit, cum că Omul acesta, Iisus Hristos, cu adevărat Fiul lui Dumnezeeu a fost.

Pe urmele lui Iisus în țara Egiptului

La praznicul Crăciunului, Biserica ne-a pus în față evenimentul, în același timp foarte umil, dar și de proporții foarte mari, omenesc și divin. În unica persoană a lui Iisus Hristos, a unit două naturi, din care una, natura omenască, iar cealaltă natura divină, veșnică și nemărginită a lui Dumnezeeu cel nevăzut. Acest eveniment plasează uniunea ipostatică realizată în Iisus Hristos, într-o taină de nepătruns a Divinității, „taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută”, după cum o numește sfința noastră Biserică.

Cu adevărat mare este taina creștinătății. Cea ce este „fără mumă din Tată și fără tată din mămă”, s-a arătat în trup, ca om adevărat, Dumnezeeu adevărat fiind, așa cum îl mărturisim în Simbolul credinței.

Iisus Hristos ni s-a arătat ca un copil firav — spune Sf. Proclu — arătînd prin aceasta slăbiciunea noastră omenască. S-a văzut însă de îndată, că n-a fost de ajuns ca Fiul lui Dumnezeeu să se smerească, spre a se naște ca prunc din femeie, „făcîndu-se oamenilor asemenea, și la înfățișare dovedindu-se ca un om” (Filipeni 2, 7).

După plecarea magilor, sfîntul evanghelist Matei ne prezintă refugierea grăbită, în țara Egiptului, în timpul nopții, la sfatul îngerului, adresat în vis dreptului Iosif. Nu ni se spune în ce oraș a stat, nici ce fapte s-au săvîrșit, odată cu trecerea pe acele locuri a pruncului Iisus, împreună cu Iosif și cu mama lui, Sfînta Fecioară Maria. Tot după sfatul îngerului au rămas în Egipt „pînă la săvîrșirea lui Irod” (Matei 2, 15), care a avut ca urmaș în Iudeea pe Arhelau și acest fapt este un indiciu pentru aprecierea duratei cît a stat Iisus în Egipt. În a sa „Istorie a Iudeilor”, Iosif Flaviu relatează despre cumplita suferințe ale lui Irod și, pe baza datelor oferite, se apreciază că Arhelau și-a început domnia, cînd Iisus era de trei ani.

În acel rîstimp, Egiptul era o țară mult milenară, plină de istorie. Cu realizări deosebite în știință și tehnică, cu bogate tradiții și legende, Prezența, pe acele locuri, a lui Iisus, Fiul lui Dumnezeeu, nu putea să rămînă nesensată. Tradiția creștinilor egipteni păstrează încă vie, în conștiință, amintirea prezenței lui Iisus pe acele meleaguri. Memorable rămîn amintirile culese de cei ce au întreprins cercetări la fața locului, cum sînt cele relatate de J. P. Peroncel-Hugoz, în „Le monde”, din 26—27 decembrie 1976, pag. 5.

Menționez, că E. Renan în a sa lucrare „Viața lui Iisus” trece sub tăcere fuga în Egipt. Este fapt neindoielnic, că sînt credincioși ai Bisericii noastre, care din dorința de a cunoaște cît mai mult din viața Mîntuitorului Hristos și fără educație religioasă suficientă, cîtece această carte fără discernămintul necesar. Deosebit de păgubitoare rămîne și contestarea divinității lui Iisus, de către Renan în această monografie.

Din tradiția creștină a Egiptului, voi prezenta — în continuare — amintiri despre Iisus.

La Matarieh, în periferia orașului Cairo, se vede un bătrîn sicomor, despre al cărui strămoș, se crede, că dăduse umbră lui Iisus, în refugiu din calea lui Irod.

La Belbeis, în delta Nilului, un arbore a avut același privilegiu și se spune, că populația n-a dat voie soldaților lui Bonaparte să-l taie, spre a-l transporta în Franța. Musulmanii, care îl venerază pe Iisus ca pe un profet, au rodicat o moschee pe locul arborelui de la Belbeis, în anul 1850, cînd acest arbore a căzut de la sine.

După războiul din 1967, creștinii egipteni n-au mai putut merge, cu ocazia marilor praznice, în pelerinaj la Ierusalim și la celelalte locuri remarcabile din țara sfință. Ca urmare, a sporit venerarea locurilor din Egipt, care se bucură de faptul de a fi primit, odinioară, vizita pruncului Iisus. După o hartă publicată de cotidianul „Le progrès egiptien”, Iisus împreună cu Sfînta Fecioară Maria, dreptul Iosif și Salomeia, tovarășa lor de călătorie, însoții fiind de asinul lor, au mers de-a lungul coastei muntelui Sinai și au urcat pînă în Egiptul de Sus. Aici, la mănăstirea Maharrak, aproape de Asiuț, se merge în pelerinaj, pentru reculegere, la stîncă pe care s-a jucat Iisus. Despre numeroșii urmași ai asinului se spune, că poartă pe spinarea lor un semn de culoare neagră, în formă de cruce.

La Ashmonnein, loc înalt, faraonic, coptii relatează, că idolul, din aramă, în formă de hipopotam, așezat la intrarea celății, la sosirea lui Iisus în acel loc, s-a răsturnat de pe soclu. Sub această formă, pare-se, că s-au anticipat cele zise de Mîntuitorul, fariseilor, care la intrarea în Ierusalim, i-au cerut să certe mulțimea pentru acلامare: „De vor tăcea aceștia, pietrele vor striga!” (Luca 19, 40).

Localitatea Wadi Natrum a văzut de asemeni pe Iisus în trecerea Sa pe acele meleaguri și — ca urmare — acest punct al deșertului Libiei a devenit și a rămas pînă în zilele noastre, principala vatră a monahismului african. În ultimii ani, în această localitate, vocațiile pentru monahism au fost așa de numeroase, încît conducerea mănăstirii a demolat clădiri vechi, de secole, spre a le înlocui cu construcții noi, mai spațioase.

Pînă la căderea negus-ului, patriarhul copt al Etiopiei venea, cu regularitate, la Cairo, spre a lua apă de la o fîntînă, sfințită prin trecerea pe acolo a lui Iisus.

În cripta bisericii sfîntului Sergiu, din valea Nilului, datînd de la începutul erei creștine, exista o bancă de piatră pe care — spune tradiția — a sezut Iisus, în trecerea pe acolo. Astăzi, această bancă este acoperită de apa Nilului.

Într-un sat sărac din Egipt, al cărui unic titlu de mindrie era vizita ce i-a făcut-o, odinioară, pruncului Iisus, s-a recurs la distinsul preot copt, Abuna, spre a-i cere părerea asupra faptului că Iisus a trecut tocmai pe acolo. Preotul a răspuns: „Fără îndoială, a văzut, de departe în timp, mănăstirea noastră”.

Am prezentat aceste desprinderi din tradiția creștină egipteană, păstrate cu scumpătate de către localnici și predate viitorimii. Desigur, nu sîntem în măsură să apreciem cît din cele relatate aparțin adevărului și cît sînt din domeniul legendei. E cert însă, că întemeinduse pe deoiaze inspirații, izvorîte din tradiție, poemele au cîntat și arta a redat călătoria lui Iisus în țara Egiptului.

Prof. Petru Dumitrescu
Cluj-Napoca

Aurel Vlaicu

(Continuare din pag. a 5-a)

să nu fie în stare”. Poate că singur clarvăzătorul Octavian Goga l-a înțeles. Într-o scrisoare adresată lui Vlaicu, poetul redobștețării noastre i-a spus: „Ți-am scris de atîtea ori că ai talent, care iese la iveală, ori mai târziu, ori mai devreme. Sînt sigur de succesul tău, și de aceea am încredere în tine, cu toată lipsa mea de pricepere mecanică”.

Pentru a se scutura de atmosfera neprielnică a vîntului său creator Aurel Vlaicu a părăsit liceul Kuhn din Orăștie și într-o dimineață de toamnă țirze, a anului 1900 s-a transferat la liceul unguresc din Sibiu, nu numai cu cărțile și caietele, ci și cu atelierul pe care-l înfripase în Orăștie. După cîteva ani de pribegie și pentru documentare științifică, pe la München, Russelheim, Paris, Budapesta, iată că a zburat...

Venea la Sibiu mai ales pentru a-l întîlni pe O. Goga, la redacția revistei „Lucaefărul”. Dealtimec în Sibiu Vlaicu a realizat un zbor de mare succes, în 14 septembrie 1911, pe-o furtună puternică, ceea ce n-a izbutit pînă atunci nici un alt aviator: „Avionul său era mai bun, pentrucă n-a fost ca al altora...” Așa se aptoeza cutezanța care stăpînea inima celui mai serios inventator de avioane. Autorii de monografii, și sînt mulți, pricepînd minunile istoriei pe Vlaicu îl asează cap de coloană în galeria oamenilor reprezentativi. Presa îl numea: „Cuceritorul văzduhului”, vestind că „Vlaicu a urcat mai sus, a zburat mai repede și mai ușor decît alte tipuri de avioane”.

Intr-adevăr gîndul și inima lui Vlaicu era numai la avion. Cînd prietenul său, Goga, i-a scris: „... Te rog să vii la nunta mea, naș va fi „Onisifer Ghibu... Vine și Claudia (sora poetului), Vlaicu i-a răspuns: „Dragă Tavi, viu tot iute la nunta ta, dacă plouă, dacă e soare, zbor, Claudia ne Claudia”...

E greu de zăgrăvit durerea românilor la prăbușirea aviatorului, în trista zi de 13 septembrie 1913. A căzut o stea, care a luminat strălucitor pe orizontul neamului românesc. Graiul dulce al aviatorului a încetat să mai fie auzit. Reprezentantii culturii au folosit multe prilejuri pentru a dovedi neprețuita dragoste față de omul original și de mare inteligentă, care cu avionul inventat de el a fixat linia longitudinală a românilor, de la București la Arad, de la Nistru pînă la Tisa.

În istoria culturii Aurel Vlaicu rămîne o strălucitoare personalitate și o pildă de încredere în voința răbdătoare, în muncă și caracter.

Profesorul FRIEDRICH HEYER din Heidelberg a împlinit 85 de ani

Între teologii din străinătate, prieteni ai Bisericii Ortodoxe Române, profesorul Dr. Friedrich Heyer ocupă un loc deosebit, fapt pentru care, cu deosebit respect, îi aducem un binemeritat omagiu la împlinirea venerabilei vârste de 85 de ani.

S-a născut la 24 ianuarie 1908 în frumosul și istoricul oraș Darmstadt despre a cărui istorie nu rareori povestește discipolilor săi. A studiat Teologia în Tübingen, Giessen și Göttingen, după care și-a continuat cercetările la Montpellier, în Franța, în cadrul unui program de schimb de studenți. A fost preocupat de problema exaltării religioase („Schwärmerei”), cercetările încununându-le cu lucrarea „Der Kirchenbegriff der Schwärmer”, în care face un istoric al sectelor religioase din timpul Reformei și, în special, al anabaptilștilor. Cu această lucrare, în 1938 va obține doctoratul în Göttingen la cunoscutul profesor Emanuel Hirsch. Demersul istoric făcut cu prilejul întocmirii temei de doctorat îi va deschide porțile cercetării ulterioare a istoriei sectelor moderne și a așa-ziselor „Biserici libere” („Freikirchen”), temă care nu a încetat niciodată să-l preocupe. Aria studiului său s-a lărgit prin cercetarea Bisericilor Ortodoxe, a Bisericii Romano-Catolice, precum și a diferitelor ramuri ale protestantismului.

În 1951 va primi titlul de docent în urma unui studiu aprofundat asupra istoriei Bisericii Ortodoxe din Ucraina, care-i va asigura și postul de profesor pentru istoria bisericească modernă de la Universitatea din Kiel. Lucrarea va apare în 1953 sub titlul: „Die orthodoxe Kirche in der Ukraine 1917—1945”, în care se remarcă bogata documentare, precizia cunoașterii istorice și nu în ultimul rând echilibrul prezentării și dragostea pentru Biserica Ortodoxă. Deținător, pentru un timp, al conducerii Academiei evanghelice din Schleswig-Holstein, va fi preocupat și de istoria Bisericii Romano-Catolice. Rezultatele cercetării sale s-au concretizat în lucrarea „Die katholische Kirche von 1648—1870”, publicată în 1963 și în care expune mai ales istoria catolicismului francez. Era, astfel, cel mai calificat cunoscător al diferitelor biserici, fapt pentru care, din 1963/1964 va deveni titularul catedrei de „Istoria confesiunilor” („Konfessionskunde”) la Facultatea de Teologie evanghelică din Heidelberg. În anul 1977 va publica și voluminosul compendiu de „Istoria confesiunilor” („Konfessionskunde”), prima lucrare de acest gen provenită din rîndul protestanților. Deși pensionat în 1976, prof. Heyer a continuat să facă parte din corpul profesoral al Universității din Heidelberg, ținînd cursuri, seminarii și organizînd o serie de excursii de studii sau de conferințe teologice. A cum s-a orientat, în special, în dezvoltarea relațiilor cu bisericile ortodoxe atît din Europa cît și din Orient. La scurt timp îi apare o istorie a Bisericii din Țara Sfîntă („Kirchengeschichte des Heiligen Landes” (1984), cea mai bună lucrare de acest gen de pînă acum.

Reînființarea „Societății germano-armene”, al cărei președinte a fost ales, va îndrepta strădanile sale în cercetarea, dar și ajutorarea Bisericii armene. Va publica chiar și o istorie a acestei Biserici: „Die Kirche Armeniens”. Un interes deosebit l-a avut prof. Heyer și față de Biserica etiopiană, angajîndu-se teoretic și practic în îndrumarea școlilor și a vieții spirituale a credincioșilor acestei vechi Biserici creștine. A fost, ani în șir, îndrumătorul „Societății Tabor” („Tabor Society”) care ajută, în formă organizată, organizarea școlilor bisericești și schimbul de studenți între Germania și Etiopia.

Pentru Europa de Est, o importanță deosebită o reprezintă înființarea, în 1971, a „Seminariului teologic internațional sud-est european”, care a ajuns la cea de a X-a întrunire și pe care prof. Heyer l-a condus pînă în anul 1982, cînd a transmis această sarcină prof. Adolf Martin Ritter din Heidelberg. Spirit echilibrat, marcat de o evlavie sinceră și un ecumenism autentic, prof. Heyer a reușit să strîngă în jurul său teologi de cele mai variate orientări și confesiuni, ortodocși, catolici, protestanți, sectanți, ba, uneori, chiar și necreștini. Organizarea întrunirilor seminarului în diferite localități europene, ca Heidelberg, Sibbenk, Tessalonica, București, Budapesta sau Iași a avut darul de a strînge la un loc într-o atmosferă creștină oameni care, prin dialogul realizat, s-au cunoscut mai bine și s-au înțeles mai bine. Într-o perioadă cînd cortina de fier separa Răsăritul de Apus, acest seminar a fost un adevărat pod între cele două lumi. În ceea ce ne privește, nu este deloc de prisos să amintim doar cîteva personalități românești care au participat la lucrările sale: episcopul Vasile Coman, D. Stăniloae, N. Balcă, T. Bodogea, M. Păcurariu, D. Radu, Em. Popescu, Al. Ciurea, Ioan Alexandru și alții.

De asemenea, a ținut o serie de conferințe la Facultățile de Teologie din București, Sibiu, Cluj și Iași, organizînd și numeroase conferințe la Heidelberg, la care au participat și teologi ortodocși români. Casa domniei sale este și acum mai degrabă un centru de înțelegere ecumenice pentru teologi din cele mai diferite colțuri ale lumii.

Din contactul neînrerupt cu Ortodoxia, au rezultat o serie de cărți, articole, studii, dintre care cele mai noi sînt: „Das orthodoxe Kirchen und Schulleben der Griechen im ersten Vierteljahrhundert seit der Bereinigung in den Augen deutscher Philhellenen”, în „Südosteuropastudien”, nr. 47; „David Chytraeus als Erforscher der Orthodoxie”, în „Oikonomia”, vol. 27/1991; „Die Heiligen auf den Inseln. Viten und Hymnen aus Ägäis und Adria”, vol. 29/1991 și „Die Orientalische Frage im kirchlichen Lebenskreis. Das Einwirken der Kirchen des Auslands auf die Emanzipation der orthodoxen Nationen Südosteuropas 1804—1912”, Wiesbaden, 1991.

Bun cunoscător al Bisericii Ortodoxe Române, pe care a vizitat-o în nenumărate rânduri, în studiile și cărțile publicate prof. Heyer se dovedește a fi un istoric bisericesc bine informat, echilibrat și, în același timp, dornic să contribuie la apropierea dintre ortodocși și protestanți. La împlinirea a 85 de ani, discipolii și admiratorii săi români îl roagă pe bunul Dumnezeu să-i dea sănătate și spor în activitatea laborioasă pe care o desfășoară.

Pr. prof. Ioan-Vasile Leb

Gînduri la început de an

(Continuare din pag. a 3-a)

cu încercări ale tăriei credinței și răbdării noastre, este sub ochiul atâteștitor al lui Dumnezeu. Sf. Vasile cel Mare, a cărui viață ne este pusă înainte chiar în această zi, spune că „meditația la cele veșnice produce în noi marea lucrare de înnoire bineplăcută lui Dumnezeu”. Toate sinoadele, ecumenice și locale, au ținut seama de cuvintele duhovnicești ale acestei „guri de foc a Duhului Sfînt”, cum îl numește Sfîntul Grigorie Teologul pe Sfîntul Vasile cel Mare. Întărirea de nădejdea dobîndirii celor bune în veșnicie, toți sfinții și mucenicii Bisericii au făcut ca cele mai grele osteneți să nu-i înfricoșeze. Cumplitele dureri au fost, pentru ei, de netemut nu datorită unor tîlcuiri iscoditoare a Providenței, ci prin dăruirea inimii lui Hristos-Domnul, viața noastră adevărată și veșnică.

5. Cine crede în viața veșnică, are și conștiința unei responsabilități ultime. Răspundem de cele ce ne-a dăruit Dumnezeu pentru a-i sluji Lui și semenilor în Biserica Sa. Răspundem de modul în care am valorificat timpul acestei vieți ca pe cea mai mare bogăție spre cele viitoare. Credința în cele viitoare pe planul veșniciei produce binecuvîntate roade și pentru existența din această lume. Din această credință izvorăște puterea care înnoiește anul, timpul, gîndul, fapta, viața.

În strădania de a folosi cît mai bine timpul fiecărei zile, primele minute ale dimineții să le dăruim lui Dumnezeu. Să ne rugăm Lui, pentru ca munca noastră să nu fie risipită de furtuni, revărsări de ape, cutremure de pămînt aducătoare de accidente și moarte. Oriunde ne îndreptăm pașii: la școală, la birou, pe ogoare, în uzină, să trecem la muncă întăriți prin sînta rugăciune. Fiecare zi s-o începem și s-o sîrșim cu Dumnezeu pentru că El ne dăruiește și ziua și anul, viața de pe pămînt și din veșnicie.

6. Prin mijlocirea timpului deci, să facem din pilda Domnului nostru Iisus Hristos, viața noastră. „Pretutendenți să fim cumpătați, trei și drepti. Să sporim în dreapta credință și să creștem dintr-o faptă bună în alta, mai bună” (Părintele Cleopa Ilie).

Fie ca anul care a început să însemneze, pentru toată vîrsta, o înaintare spre asemănarea cu Mîntuitorul. „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm!” Viețuind în acest fel, Dumnezeu luminii și al mîngîrierii ne va dăru și bucuria unei alte vieți, cu totul nouă și fără de sfîrșit. Îl rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să ajungem acolo, în negrăită fericire, pentru a-l preamări împreună cu îngerii, cu dreptii și toți sfinții în vecii vecilor. Amin.

Lumină lină*

Lumină lină este poate una din cele mai poetice nume ale prezenței harului divin în lume. În Biserica Ortodoxă, paradoxal, imnul acesta se cîntă seara, cînd lumina naturală nu mai este, tocmai pentru a se face o chemare credincioșilor să intre în lumina Celui ce s-a definit pe Sine: „Eu sînt lumina lumii”. El este „lumina lină”, aceeași ziua și noaptea, pretutendenți și „în toată vremea și în tot ceasul”, cum spunem tot într-o rugăciune de seară.

Dar Lumina aceasta se dă cu adevărat numai celor ce au „ochi de văzut”. Căci sînt alții care au ochi, dar cu care nu văd, sînt orbi cu ochi buni, cu ochi deschiși.

„Noi de care sîntem? Avem „ochi de văzut” pentru Lumina lină? A avea Lumina lină înseamnă a-L avea pe Dumnezeu drept criteriu în gîndire, în simțire, în vorbire, în credință, în dialogul dintre noi și cu Dumnezeu.

Este însă altă rău în lume! Războaie, loame, distrugerii de orașe și case muncite o viață întreagă. Oamenii mutilați, omorîți, lipsiți de familii. Și-apoi mai există și certurile religioase. Une-

ori se ajunge chiar să se omoare în numele religiei. Nu vād scandal mai mare, decît să faci rău în numele religiei, și să numești acest rău bine!

Dar oare Confesiunile creștine care se ceartă cu aceeași Evanghelie în mîna unde au ochi? Cel de ochi au? Cum de nu intră prin ochii sufletelor lor Lumina lină? Cum de-și inventează adevăruri false? Căci fiind contradicții, nu pot fi decît false, alară de unul singur care e adevărat. Luptă unii în numele unor „adevăruri” false, cu vigoarea cu care ar trebui să lupte pentru adevăr! Cum de schimbă accentul de pe iubire pe ceartă și ură, și-și numesc ura, iubire?

Mulți creștini ar trebui să-și deschidă ochii ca să intre prin ei Lumina lină, nu o lumină pe care și-o fabrică și se înșală, dacă nu cu rea credință, cel puțin cu rele intenții, mînași de interes lumesc, furați de duhul stăpînirii și al orgoliului.

Lumina lină, stă să intre. S-o primim!

AMIN.

ANTONIE P.

* Meditație rostită în capela Univ. din Salzburg, Austria la 15 noiembrie 1992.

Omul de care s-a minunat Domnul Hristos

Bun și folositor lucru este să citim dumnezeiasca Evanghelie, cu gîndul și cu dorința de a găsi în cuprinsul ei relații despre oameni plăcuți lui Dumnezeu. Pornind la o astfel de cercetare, cel dintîi care ni se impune atenției este chiar „omul de care s-a minunat Domnul Hristos”, adică „sutașul din Capernaum” (Matei 8, 5—13; Luca 7, 1—10). Sutașul din Capernaum a fost un ofițer, mai mare peste o sută de ostași, de aceea i se și spune sutas. Sfinții Evangheliști Matei și Luca, fiecare în Evanghelia sa, a ținut să atragă atenția nu numai asupra minunii pe care a făcut-o Domnul Hristos, de la depărtare, vindicînd pe servitorul sutasului, ci și asupra sutasului însuși, scriind, în felul acesta, și despre o minune a Mîntuitorului, dar și despre un om minunat, despre omul „de care s-a minunat Domnul Hristos”.

Cei doi sfinți evangheliști care au scris despre acel ofițer, om de treabă, care a fost sutasul din Capernaum, au vrut ca cititorii Evangheliilor, scrise de ei, să știe că a existat un om de care s-a minunat Domnul Hristos și care poate fi luat drept exemplu de către toți cei ce își doresc un loc la ospățul din Împărăția lui Dumnezeu.

Scriind despre sutasul din Capernaum, sfinții Evangheliști ne fac cunoștință cu el. Astfel, știm despre sutas că avea un servitor bolnav pe moarte și că el îl iubea pe servitorul său. Și pentru că îl iubea, l-a rugat pe Domnul Hristos pentru servitorul bolnav. Domnul Hristos era gata să meargă în casa sutasului, ca să vindece pe servitorul bolnav. Sutașul însă, care se socotea nevrednic de cinstea de a-l avea în casa sa, ca oaspe, pe Învățătorul cu puteri vîndecătoare, a zis către Mîntuitorul: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperșul meu, ci zi numai cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea” (Matei 8, 8). Credința sutasului că Domnul Hristos poate să vindece pe servitorul său, chiar și de la depărtare, se întemeia pe propria lui experiență. La măsurile lui, și el, ofițerul mai mare peste o sută de ostași, putea rîndui anumite lucruri numai prin cuvînt. O spunea el însuși aceasta, zicînd: „Și eu sînt om sub stăpînirea altora și am sub mine ostași și-i spun unuia: „Du-te” și se duce și celuilalt: „Vino” și vine; și slugii mele: „Fă aceasta” și „face” (Matei 8, 9). După ce prezintă convingerea sutasului, sfîntul Evangelist spune în continuare: „Auzind aceasta, Iisus s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevăr grăiesc vouă nici în Israel n-am găsit atîta credință” (Matei 8, 10). Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului, înțelegem că El s-a minunat și de însuși sutasul, ca și de credința lui. Credința sutasului era o credință întemeiată, o credință rațională, o credință bazată pe experiență. Pentru pricina ca acestea, sutasul — străin de credința pe care o avea poporul său — îi depășea pe cei din Israel.

dar sutasul nu era numai credincios, el nu avea doar o credință întemeiată, ci credința lui era lucrătoare și de alte virtuți. Dintre acestea ies la iveală, pe lîngă credință, încă trei virtuți, și anume: nădejdea, iubirea și smerenia.

Sutașul, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos”, pe lîngă credință, avea și nădejde; intrucît nădejdea este întotdeauna însoțitoare a credinței, ea referindu-se la cele viitoare, la făgăduințele lui Dumnezeu. Unde este credință în Dumnezeu, acolo este și rugăciune, iar despre rugăciune se spune că este „arătarea nădejdii și secure împotriva deznădejdii”. Sutașul, avînd credință, pe care și-o revărsa în rugăciune, cu siguranță că avea și nădejde.

Împreună cu nădejdea, izvorită din credință, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos”, sutasul din Capernaum, mai vădea și iubire: iubire față de servitorul său bolnav și pe care îl dorea sănătos, iar aceasta într-o vreme cînd sclavii erau desprețuiți de către cei mulți.

Cea de a patra virtute a omului de care s-a minunat Domnul Hristos a fost smerenia. Smerenia a vădit-o sutasul, cînd a zis: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperșul meu” (Matei 8, 8).

Prin urmare, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos” a avut patru virtuți de căpetenie: credința, nădejdea, iubirea și smerenia. Aceste virtuți l-au pus în atenția Mîntuitorului, l-au făcut pe Mîntuitorul să se minuneze de el. Aceste patru virtuți au făcut din ofițerul mai mare peste o sută de ostași, un făcut din sutasul din Capernaum, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos”.

Arhimandritul Teofil Păriaian

ITINERAR PASTORAL

Cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, între 1—8 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, însoțit în prot. Sf. Gheorghe de P.C. cons. Gh. Papuc și pe tot parcursul de diaconi D. Luca și D. Dura, a întreprins o nouă deplasare cu caracter pastoral în protopopiatele Sf. Gheorghe și Brașov.

Astfel, vineri, 1 ianuarie 1993, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierască în *monumentala catedrală din Sf. Gheorghe*, preoți parohi: I. Cucu și C. Puia. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sîrșitul Sf. Liturghii cuvînt de învățătură rostind P.S. Episcop-vicar Serafim, după care obșteea credincioșilor prezenți a interpretat o seamă de colinde.

În aceeași zi după amiază P.S. Episcop-vicar și însoțitorii au săvîrșit slujba vecerniei la bis. Sf. Gheorghe din același oraș — preot paroh O. Hagiu. Au vorbit P.C. cons. Gh. Papuc și P.S. Episcop-vicar Serafim. În continuare în aceeași seară au fost vizitate la spitalul județean din Sf. Gheorghe două credincioase bolnave din parohia noastră vacantă Bixad-Olt, cu care prilej s-au făcut rugăciuni pentru toți bolnavii din salon, români și maghiari, care au avut un efect întremător pentru cei prezenți.

Sîmbătă, 2 ianuarie 1993, s-au vizitat o seamă de parohii din preajma Brașovului, ultima fiind parohia *Ariud*, preot A. Cocîrță, unde s-au făcut reușite reparații la biserică și a avut loc o consfătuire cu organele parohiale.

Duminică, 3 ianuarie 1993, înfruntînd un viscol năpraznic, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie la parohia *Ojduța*, așezată la intrarea în trecătoare spre Soveja-Focșani și vacantă de mult timp, credincioșii fiind deosebit de bucuși de această cercetare. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sîrșitul cuvînt de învățătură, îmbărbătare și mîngieră rostind P.S. Episcop-vicar Serafim.

În continuare s-a vizitat parohia *Mărtășeu*, preot Iov Moșu, care administrează și *Ojduța*, unde sînt în curs de finisare lucrările de reparare a bisericii deteriorată de ultimul cutremur, apoi parohia *Brețcu*, preot I. Cucu jr., în aceeași zi slujba vecerniei fiind săvîrșită la biserică noastră din Tg. Secuiesc, preot Șt. Nițu. După cuvîntul de învăță-

Adunare eparhială

Potrivit rînduieilor noastre bisericești, pentru sîmbătă, 16 ianuarie 1993, a fost convocată Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului, în sesiune anuală de lucru.

Ea a fost precedată de o ședință a Consiliului eparhial, care a avut loc la reședința mitropolitană din Sibiu, vineri, 15 ianuarie 1993. Prezidat de Î.P.S. Mitropolit Antonie, în cadrul Consiliului au fost prezentate Raportele de activitate pe anul 1992 și anume: Raportul Sectorului administrativ bisericesc, întocmit și susținut de P.C. cons. S. Săsăujan; Raportul Sectorului cultural, întocmit și susținut de P.C. cons. Gh. Papuc; Raportul Sectorului economic, întocmit și susținut de P.C. cons. E. Oancea și Raportul sectorului canonic-juridic, întocmit și susținut de P.C. cons. I. Ploca. Așa cum au fost întocmite Raportele au fost promovate la cele patru comisii ale Adunării eparhiale, pentru a fi prezentate în plenum Adunării eparhiale.

Consiliul eparhial a rezolvat și alte probleme cu caracter administrativ, legate de viața bisericească din Arhiepiscopie.

Sîmbătă, 16 ianuarie 1993, în capela mitropolitană și cu participarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, deputații eparhiei, P.C. protopopi din Arhiepiscopie, cadre didactice de la Facultatea de Teologie și alți invitați, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, ajutat de mai mulți preoți și diaconi, a săvîrșit îndătinatul Te-Deum, după care toți participanții au trecut în Aula Facultății de Teologie din Sibiu.

În calitate de președinte al Adunării eparhiale, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Crișanei și Maramureșului a deschis lucrările printr-o cuvîntare, în care, după ce a arătat motivul pentru care Adunarea eparhială își ține lucrările în ianuarie și nu în noiembrie sau decembrie, cum se obișnuia altă dată, a punctat aspectele mai importante din activitatea desfășurată în Arhiepiscopia Sibiului, în anul 1992.

În acest sens, Î.P.S. Sa a subliniat că deși trecem încă printr-o perioadă de criză a societății românești, care n-a reușit încă să se adune pe linia unei restructurări de mare stabilitate și cu toate că firesc trebuie să ne preocupe și grija zilei, totuși preocuparea noastră de căpătii, a slujitorilor bisericești, trebuie să rămînă lucrarea pastorală, căreia i s-a acordat și în 1992 o atenție deosebită, Î.P.S. s-a referit apoi la lucrarea filantropică desfășurată în Eparhie, la ridicarea de noi biserici și mănăstiri în Arhiepiscopie, la relațiile cu Biserica catolică de rit bizantin, canonizările care au avut loc în 1992, la reactivarea Mitropoliei Basarabiei, ca și la alte momente din viața și lucrarea Bisericii noastre.

În continuare s-a trecut la prezentarea Rapoartelor de către cele patru comisii menționate și anume:

Raportul comisiei bisericești, raportor dl. Dr. *Nicoară Dumitru*, în care s-a vorbit, între altele, de activitatea pastoral-misionară din Arhiepiscopie în anul 1992; de activitatea Î.P.S. Mitropolit Antonie pe această linie, multiplă și bogată, ca și de activitatea misionară a P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul; de numiri, transferări, pensionări, în 1992; de lucrarea social-caritativă și filantropică în spitale, orfelane, penitenciare etc., mult mai vădite în anul care s-a scurs; de intervențiile făcute pentru salarizarea personalului bisericesc; de colecta F.C.M.; de viața monahală în Arhiepiscopie, sector în care au fost constituite noi unități, în Arhiepiscopie existînd acum aproape 10 mănăstiri și schituri; de relațiile cu celelalte culte din Arhiepiscopie etc.

Raportul comisiei culturale, raportor dl. Dr. *Vasile Iacob*, din care reținem aspecte legate de învățămîntul teologic, unde s-a insistat cu deosebire asupra Facultății de Teologie din Sibiu, cu cele trei secții ale sale: Teologie pastorală, Teologie literare și Teologie asistență socială, în anul universitar în curs fiind înscriși 576 studenți și studențe, specificată fiind și activitatea bogată, pe multe planuri, a corpului profesoral, ca și numărul de elevi pe care Arhiepiscopia îi are la Seminariile teologice liceale din Cluj-Napoca și Alba Iulia. Spațiu corespunzător a fost acordat în raport și învățămîntului religios în școlile de stat, unde sînt încă multe de făcut, dar unde s-a făcut un pas înainte prin introducerea în orar a Religiei și unde a început distribuția manualelor; conferințelor preotești, activității editoriale, activității predicatiale, precum și altor activități cu caracter cultural-bisericesc.

Raportul comisiei economice, raportor dl. judecător *Gheorghe Văja*, care, după ce a supus aprobării contul de execuție bugetară pe anul 1992, precum și bugetul veniturilor și cheltuielilor pe anul 1993, a reținat sursele de venituri: subvenții de la stat, contribuții benevole etc., cheltuielile, multiple și ele, raportul oprindu-se apoi asupra activității atelierului de luminări, tipografiei eparhiale, magazinului de obiecte bisericești, fondului filantropic eparhial, serviciului tehnic, parcului de mașini, caselor de odihnă, șantierului de la Mănăstirea Brăncoveanu, controlului gestionar, cit și asupra altor activități cu caracter economic.

Raportul comisiei canonic-juridică, raportor dl. av. *Ioan Moraru*, care a reliefat activitatea desfășurată pe plan juridic, cuprinzînd procese diverse susținute în anul 1992, pe planul redobîndirii unor bunuri aparținătoare Bisericii noastre, pe planul consultărilor juridice, pe plan central bisericesc, pentru care s-au executat o seamă de referate de interes general, raportul încreștînd de asemenea aspecte legate de cercetarea și soluționarea unor reclamații și sesizări, litigii diverse etc. provenite de la toate protopopiatele din Arhiepiscopie.

Pe marginea Rapoartelor au luat cuvîntul: P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*, care a adus în atenție o seamă de constatări, pozitive și negative, înfîlțite pe teren, propunînd o mai mare atenție, sub raport misionar și economic, față de prot. Sf. Gheorghe, unde există un mare număr de parohii vacante; P.C. prot. Gh. Rățulea (Băcel), care, între altele, a subliniat de asemenea necesitatea unui sprijin financiar mai substanțial și urgent pentru toate parohii și pentru sediul prot. Sf. Gheorghe; P.C. prot. onor. *Nichifor Todor* (Sibiu), care a apreciat activitatea desfășurată în Arhiepiscopie, pledînd pentru o mai susținută activitate misionară; P.C. cons. Gh. Papuc, care a reliefat ajutoarele date de Centrul eparhial, inclusiv în prot. Sf. Gheorghe, unde însă, ținîndu-se cont de contextul actual, aceste ajutoare trebuie lărgite și susținute de întreaga Patriarhie Română; P.C. pr. I. *Vladovici* (Seica Mare), care a adus în atenție numărul mare al preoților ortodocși trecuți prin închisorile comuniste; P.C. prof. *Mircea Păcurariu* (decanul Facultății de Teologie din Sibiu), care a supus atenției Adunării eparhiale o seamă de sugestii pentru lucrarea viitoare din Arhiepiscopie. P.C. pr. C. *Codrea* (or. Victoria), care a menționat aspecte legate de colportaj, de învățămîntul religios în școlile de stat, pledînd pentru o mai vădită prezentă a cadrelor de conducere în parohii.

Î. P.S. Mitropolit Antonie a supus apoi la vot cele patru Rapoarte, care au fost aprobate în unanimitate.

În continuare, Î.P.S. Sa a mulțumit tuturor ostentitorilor de la Centrul eparhial și de la centrele protopopești pentru munca depusă și în anul 1992, tuturor preoților care și-au înțeles chemarea, deputaților eparhiali pentru participare la lucrări, rugîndu-i să fie cit mai activi în zonele care i-au ales, dorînd tuturor un an cu pace și prosperitate.

Înaintea de rugăciunea de încheiere, P.S. Episcop-vicar Serafim a oferit Î.P.S. Mitropolit Antonie un bogat buchet de flori, exprimîndu-i doriri de sănătate, de noi și binecuvîntate împliniri, cu prilejul Sf. Antonie de a doua zi, 17 ianuarie.

tură rostit de P.S. Episcop-vicar Serafim, un grup de copii, ajutați de părintele Nițu, a susținut un foarte frumos microconcert de colinde.

În aceeași seară s-a vizitat parohia *Băcel*, unde a avut loc o convorbire cu P.C. prot. al Sf. Gheorghe, Gh. Rățulea.

— Marți, 5 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie în bis. Sf. *Arhangheli din Brașov*, în cadrul căreia a rostit un cuvînt de învățătură și după care a oficiat Taina Sf. Botez al micuței Maria, fiica preotului Agapi Rusu.

Miercuri, 6 ianuarie, Botezul Domnului, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierască în bis. *Adormirea Maicii Domnului* din Brașovul Vechi — preoți I. Comșa și I. Dinu, cu predică și slujba Aghiazmei Mari.

În aceeași zi, slujba vecerniei a fost săvîrșită la parohia cu biserica în construcție *Brașov-Bartolomeu*, pr. V. Zărnescu, unde a rostit un cuvînt de învățătură numărului mare de credincioși prezenți.

— Joi, 7 ianuarie 1993, Sf. Ioan Botezătorul, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie la parohia cu monumentală biserică în construcție din *Brașov-Valea Cetății*, pr. Cornel Gîrbacea, cu participarea unui foarte mare număr de credincioși, între ei peste 200 copii, cărora le-a rostit un însuflețit cuvînt de învățătură.

Mulți credincioși și mulți copii au participat și la vecernia săvîrșită de P.S. Sa în aceeași zi la biserica în construcție din parohia Brașov-Blumăna II, pr. Ioan Comșulea, unde de asemenea a rostit un cuvînt de învățătură.

INFORMAȚII

— Luni, 7 decembrie 1992, I.P.S. Mitropolit Antonie a vizitat parohia Codlea, din protopopiatul Brașov.

— Miercuri, 9 decembrie, I.P.S. Sa a vorbit Ligii Tineretului Ortodox creștin din Sibiu, încheind „Serbările Ortodoxiei”, tratând tema „Asceza și pragurile ei”.

— Vineri, 11 decembrie, I.P.S. Sale i s-a înmănat carnetul de Membru o. al Academiei Române, prilej cu care a participat și la prima sedință a Academiei în calitate de membru.

— Simbătă, 12 decembrie, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Simbăta de Sus.

— Marți și miercuri, 15—16 dec., I.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanentei Consiliului Eparhial Cluj în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj.

— Marți, 15 dec., I.P.S. Sa a acordat un interviu postului de Tv. Cluj-Napoca, despre: „Rostul colindelor în continuitatea vieții creștine românești în țara noastră”.

— Joi, 16 decembrie, I.P.S. Sa a asistat la Concertul de colinde susținut de studenții Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. A vorbit despre: „Colindele în viața poporului român” și a dat sfaturi pentru vacanță studenților teologi.

— Vineri și simbăta, 18 și 19 decembrie, I.P.S. Sa a luat parte, la București, la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, care a discutat problema reactivării Mitropoliei Basarabiei, ca mitropolie de sine stătătoare sub oblauirea canonică a Patriarhiei Române.

— Duminică, 20 decembrie, I.P.S. Sa a slujit împreună cu alți ierarhi Sf. Liturghie arhierescă în catedrala patriarhală din București. La sfârșitul Sf. Liturghii, I.P.S. Sa a dat citire Tomosului Sinodal prin care a fost reactivată Mitropolia Basarabiei și pusă sub oblauirea Bisericii-mame.

— În aceeași zi seara, abia sosit de la București, I.P.S. Sa a luat parte la concertul de colinde oferit de către corala catedralei mitropolitane din Sibiu. A prezentat credincioșilor pe noul dirigor al coralei catedralei, pr. lector Vasile Grăjdean.

— Luni, 21 decembrie, I.P.S. Sa a oficiat slujba de pomenire a eroilor martiri ai Revoluției din decembrie 1989, în Piața Mare din Sibiu și în Cimitirul eroilor-martiri din Dumbrava-Sibiu.

— În ajunul Crăciunului a primit la reședința mitropolitană grupuri de colindători, copii, studenți, membri ai Ligii Tineretului ortodox, credincioși care, potrivit tradiției, vin în număr foarte mare să-și colinde ierarhul.

— Vineri, 25 decembrie, în prima zi de Crăciun, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentând credincioșilor tradiționala Pastorală de Crăciun, intitulată în acest an: „Cu noi este Dumnezeu”.

— Luni, 28 dec., I.P.S. Sa a primit un grup de 50 de colindători din Brașov.

— Marți, 30 dec. 1992, I.P.S. Sa a sfințit, la inițiativa d-lui prefect Nicolae Nan, locul înnoit al Prefecturii Sibiu și la inițiativa d-lui președinte al Consiliului Județean Sibiu, dl. Romeo Trifu, localul Consiliului, de asemenea reînnoit. I.P.S. Sa a vorbit despre „Insemnătatea sfințirii caselor în tradiția ortodoxă”. A urmat apoi o recepție.

— În ajunul Anului Nou I.P.S. Sa a primit urători.

— Vineri, 1 ianuarie 1993, I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, a luat parte la Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind la sfârșitul slujbei un cuvânt de învățătură legat de praznicul Tăierii Împrejur a Domnului, a Sf. Vasile cel Mare și a Anului Nou.

— În aceeași zi, la orele amiezii, I.P.S. Sa a oferit la reședința mitropolitană din Sibiu îndătinată recepție oficială cu prilejul Anului Nou. Au luat parte membrii coralei mitropolitane Sibiu, preoți din oraș, ostenitori ai Centrului eparhial, alți invitați.

— Marți, 5 ianuarie a.c., I.P.S. Sa a primit pe poetul Eugène van Itterbek din Belgia împreună cu poetul Ion Mircea, redactor al Revistei „Transilvania” din Sibiu.

— Miercuri, 6 ianuarie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Bobotezei. I.P.S. Sa a rostit un ales cuvânt de învățătură legat de praznicul Bobotezei ca manifestare a Treimii în viața Bisericii Creștine.

I.P.S. Sa a oficiat apoi slujba sfințirii Apei celei Mari, stropind cu apă sfințită pe credincioșii prezenți la Sf. Liturghie.

— Joi, 7 ianuarie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul” din Săliște-Grui, prilej cu care a rostit un bogat cuvânt de învățătură despre viața și activitatea Sf. Prooroc Ioan Botezătorul.

A fost ocolită apoi, conform tradiției, biserica parohială, după care I.P.S. Sa a săvârșit slujba sfințirii apei celei mici precum și slujba de pomenire a citorilor biserică.

A fost cercetată și biserica mare din centrul Săliștii cu hramul „Înălțarea Domnului” aflată în șantier, de pictură, pictură nouă, fiind executată de pictorul I. Căzîl din Sibiu.

— Luni, 11 ianuarie a.c., I.P.S. Sa a prezidat în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj, lucrările Permanentei Consiliului Eparhial Cluj.

Arhidiacon Visarion Bălăț

— De Ziua Națională a României P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit în prezența autorităților locale un parasin în Cimitirul eroilor din Sibiu, prilej cu care a rostit un cuvânt adecvat momentului.

— Marți, 2 decembrie 1992, P.S. Sa a deschis în Catedrala mitropolitană din Sibiu „Serbările Ortodoxiei”, organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu.

— Simbăta, 5 decembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit vechernia la biserica Sf. Treime din Brașov, după care a rostit un amplu cuvânt de învățătură numeroșilor credincioși prezenți.

— De Sf. Ierarh Nicolae, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, în cadrul căreia a hirotonit într-un preot pe diaconul Crețu I. pentru parohia Sebeșul de Jos, protopop. Sibiu. După Evanghelia, P.S. Sa a vorbit despre virtuțile Sf. Ierarh Nicolae. Slujba a fost transmisă în direct pe postul național de Radio.

— La invitația I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei ca și a ASCOR (Asociația studenților creștini ortodocși români) din Iași, vineri, 11 decembrie 1992 P.S. Episcop-vicar Serafim a vorbit în Sala de cultură a studenților din Iași despre „Case și inimi devenite peșteri ale Betleemului. Dimensiunea socială a Crăciunului”. La înfățișare au fost prezenți peste 1000 de participanți care au pus numeroase întrebări.

— Simbăta, 12 decembrie 1992, ziua Sf. Ierarh Spiridon, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie alături de I.P.S. Daniel la biserica Sf. Spiridon din Iași, biserica Epitropiei și a Spitalului cu același nume, patronate de Mitropolia Moldovei și Bucovinei. După Sf. Liturghie cei doi ierarhi au sfințit spitalul din preajma bisericii și au vizitat bolnavii prezenți.

— Duminică, 13 decembrie 1992, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea Sihăstria, rostind un cuvânt de învățătură. Se știe că mănăstirea Sihăstria a avut și are un mare rol în spiritualitatea românească. Astăzi se nevoiesc aici peste 120 de monahi din care 80 sint tineri.

— După ce a vizitat aproape toate liceele din Sibiu, întlnindu-se cu cadrele didactice și elevii școlilor respective, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a participat, joi, 17 decembrie, la Școala Normală din Sibiu la un concert de colinde, precum și la concertul susținut de elevii Liceului agro-industrial din Sibiu, dirijați de D-na Prof. Victoria Joantă. De fiecare dată P.S. Sa s-a adresat profesorilor și elevilor prezenți cu un cuvânt despre Nașterea Domnului.

Tot joi, 17 decembrie, P.S. Sa a conferențiat la Casa de cultură din Alba Iulia despre: „Euharistia — taina Împărăției”, în prezența P.S. Episcop Andrei și a unui public deosebit de numeros.

— Duminică, 20 decembrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim însoțit de Centrul mitropolitan de P.C. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie, a slujit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prof. Sibiu, în cadrul căreia a hirotonit într-un preot pe tânărul Marcel Badiu. La precesăna a predicat pr. prof. Mircea Păcurariu, iar la sfârșitul Liturghiei, P.S. Sa a instalat oficial pe noul păstor al acestei parohii.

Semnalăm... Semnalăm...

Replică la art. pâr. prof. univ. dr. I.M.B., unit cu Roma, publicat în rev. „Tribuna”, nr. 49/1992

Arta polemicii nu e la îndemina oricui. Polemica presupune în primul rând o bună înțelegere a logicii, adică a gândirii corecte, și o anumită știință a folosirii nuanțelor care i-au scăpat preopinutului, și chiar știința surprinderii lui prin date care îi sint necunoscute... Despre aceasta ar mai fi încă multe de spus. Nu strică nici un pic de talent literar. Dar logica e incontestabil instrumentul cu care trebuie să opereze argumentarea.

Aceste simple considerații mi le prilejuiește o polemică pornită cu mine în revista *Tribuna* (nr. 49, 11—17, dec. 1992). Ar fi trebuit să răspund tot în *Tribuna*, dar mă jenez de conducerea revistei care ar descoperi că a publicat un text plin de contradicții, de necunoașterea nici a istoriei, nici a gândirii corecte. Nu voi da nici numele autorului, dect prin inițialele sale: preot prof. univ. dr. I.M.B. Ar putea fi mai vîrstnic decît mine și trebuie să țin seama de aceasta, și-apoi, e „prof. univ. dr.”, precum semnează, deci are studenți, undeva la o Facultate de Teologie catolică orientală de rit bizantin (unită), și trebuie să țin seama și de aceasta, ca să nu stric de tot autoritatea în fața studenților săi.

Aș putea să iau textul său la rînd, frază cu frază. Dar mă voi opri doar la cîteva lucruri simple care vor da cititorului, de îndată, o imagine asupra întregului său mod de a polemiza. Nu-i reproșez neștiința în această specie literară. Îi reproșez doar alte neștiințe și chiar neștiința susținerii corecte a unei cauze. De aceea nici nu voi polemiza mai mult cu prea cucernicia sa.

1. Am spus într-un interviu publicat tot în *Tribuna*, într-un număr anterior, că la o consultație pe tema uniatismului, la Geneva, înfățișat pe 30 iunie — 6 iulie 1992, unde au fost prezenți reprezentanți ai tuturor Bisericilor ortodoxe din lume, și reprezentanți ai Consiliului Mondial al Bisericilor și ai Conferinței Bisericilor Europene. Catolicii și reprezentanții Bisericii unite cu Roma au lipsit. Toți cei prezenți au regretat aceste absențe. Explicația Vaticanului a fost aceea că problema e de competență doar bilaterală, deci a celor două Biserici, Ortodoxă și Catolică, nu și de competența organizațiilor creștine internaționale.

Părintele I.M.B. găsește însă altă explicație: catolicii n-au participat pentru că nu participă la nici un dialog care nu-l recunoaște pe Papa drept șef al Bisericii.

Cităm: „Neparticiparea Bisericii catolice la viața și activitatea acestor organisme religioase internaționale este un lucru firesc, deoarece toate Bisericile creștine din lume asociate acestor organisme sint rupte de către Biserica catolică întemeiată de Iisus Hristos și unitate nu se poate face integral decît prin revenirea de bună voie în sânul Bisericii lui Hristos de care s-au rupt”.

Eroare iubite părinte profesor. Și să-mi dați voie ca de aici încolo să mă adrez direct p.c. voastră. Biserica romano-catolică are în principiu aceste pretenții la care vă referiți, că ar fi unica Biserică, dar, în ultima vreme, se gîndește totuși și la alte posibilități de înțelegere ecumenice. Ar fi trebuit să știți că participă cu drepturi egale și permanent la lucrările Comisiei FAITH AND ORDER (Credință și Constituție) din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, adică tocmai la Comisia care se ocupă de problemele de doctrină, acelea care trebuie rezolvate pentru regăsirea unității tuturor creștinilor. Și acolo nu vine pe poziții de dictat, ci de dialog.

Ar mai fi trebuit să știți că din patru în patru ani Conferința Bisericilor Europene, protestanți și ortodocși, se înfățișează cu Conferința Episcopilor catolici din Europa. A patra întîlnire a avut loc de curînd la Santiago de Compostela, în Spania. Nici acolo nu s-a spus vreun cuvînt despre „întoarcerea” tuturor la catolicism, ca singura posibilitate ecumenică.

Și, în sfîrșit, ca să ne limităm numai la trei exemple, din 1980 încoace s-a început un dialog ecumenic internațional între Ortodoxie și Romano-Catolicism și, de asemenea, nimeni n-a pomenit ca și condiție preliminară „întoarcerea” ortodocșilor la catolicism. Se dialoghează, se caută formule noi, în sensul celor care au putut coexistența pînă la gestul necugetat al cardinalului Humbert, de a provoca ruperea în două a Bisericii care pînă atunci era una. Gestul lui Humbert a și fost dezavuat de ambele Biserici care au ridicat anatemele pronunțate de el.

Iată-mă în situația de a apăra eu adevărata poziție romano-catolică. Poziția prea cucerniciei voastre e de dinaintea de Conciliul II Vatican. E drept că se mai găsesc partizani ai acestei poziții, cum e cea a cardinalului Ratzinger, din *Scrisoarea* din 1992, dar catolicii pretind că *Scrisoarea* sa e un document intern, și nu intenționează să blocheze dialogul ortodoxo-catolic.

Vă mulțumesc că mă lăudați pentru că am „recunoscut public” că am un doctorat și la catolic, cu o bursă de la Vatican, ca și cum aș fi acurs vreodată acest lucru, care mă onorează și pe mine și pe ei. Da, am un doctorat *magna cum laudae* chiar de la Iezuiții din Oxford, care nu-s prea darnici în titluri mari. Eu am al treilea doctorat din istoria lor, pe cînd erau la Oxford. Dar nu-i corect să-mi reproșați că nu-mi „plătesc” bursa prin bunăvoințe care să calce adevărul și dreptatea. Iezuiții nu mi-au cerut niciodată așa ceva, și i-am respectat pentru aceasta ca și pentru multe altele. Faptul că nu mi lizeț pentru catolicism, vă face să vă întrebati: „Este oare aceasta expresia recunoștinței Sale (a mea n.n.) pentru ajutorul acordat de Biserica catolică în trecut?” Și mă dojenii blind: „Se poate?”

Se poate, iubite părinte profesor. Ba chiar, nu se poate decît așa. Pentru că nu se duc ortodocșii să studieze la catolici ca să se vîndă. Așa ceva nu mi-a reproșat încă nimeni. Nici cei doi papi, Paul al VI-lea și actualul, cu care am stat de mai multe ori de vorbă. Și nici un cardinal, preot, profesor catolic din cei cu care lucrez în Comisia Internațională de dialog. Oare cum de ați putut-o face prea cucernicia voastră? Să cădem adică chiar într-o astfel de etică? Așa s-au făcut convertirile la uniatisim?

Dar, oricum, mai sus, m-am făcut totuși apărătorul Romei. Fiți mulțumit, dacă puteți, pentru că am apărut-o de Dvl!

2. Mă mai acuzați în articolul prea cucerniciei voastre că aș fi făcut afirmația că Biserica, greco-catolică la origine, a fost înghițită acum de Biserica romano-catolică, și că păstrează din Ortodoxie doar ritul bizantin. Nu și dogmele ortodoxe, deci nu mai este în fapt ortodoxo-catolică, ci catolică pur și simplu. Am făcut într-adevăr această afirmație.

Eroare, spuneți prea cucernicia voastră. Acestea sint „afirmații gratuite și fortuite”. Vă sint recunoscător că, în acest caz, ați ales cuvinte blinde la adresa mea! Dar ce faceți p.c. voastră în continuare? După ce amestecați bine lucrurile, ca să nu mai priceapă nimeni nimic, spuneți că la 1700 uniții au primit doar cele patru puncte. Le numim noi, pentru cei care nu le știu: primatul papal, filioque, purgatoriul și azimele.

De ce le-au primit? Prea cucernicia voastră dați un răspuns stupefiant: Pentru că erau ortodoxe, de dinaintea de 1054. După care istorie, iubite părinte?

Iată o inexactitate istorică. Toate acestea au fost doctrine și practici occidentale. Ortodocșii nu le-au primit niciodată, și nici

În prima zi de Crăciun, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Șelimbăr de lângă Sibiu, însoțit fiind de P.C. pr. prof. Dr. Liviu Streza, prodecanul Facultății de Teologie.

A doua zi de Crăciun, P.S. Sa a slujit și predicat în Catedrala mitropolitană.

Duminică, 27 decembrie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea Simbăta în cadrul căreia a tuns în monahism pe rasoforii Panteliman și Siluan. La sfîrșit, P.S. Sa a adresat un bogat cuvînt de învățătură despre viața monahală și datoriiile monahului. În aceeași zi P.S. Sa a vizitat mai mulți bolnavi din orașul Victoria.

Diac. Dumitru Dura

la 1054 cînd acel cardinal neamț, Humbert, recunoscut astăzi chiar de către catolici drept pript, violent și cam mărginit, a provocat ruperea în două a Bisericii. Da aceea Papa Paul al VI-lea a și anulat excomunicarea lui, printr-un act solemn, cunoscut astăzi de toată lumea. Aceste puncte au apărut la Ferara-Florența, dar nu le-a recunoscut finalmente nici o Biserică ortodoxă.

Dar surpriza adevărată vine mai jos. Iată ce scrieți prea cucernicia voastră despre Biserica unită cu Roma, și despre doctrina ei: în afară de cele patru puncte primite la 1700, „în rest a fost repusă în viață întreaga ortodoxie privind doctrina, canoanele, ritualul, Sf. Taine, datinile pe care le are și le păstrează integral și azi Biserica unită” (*Tribuna*, cit. col. II, rîndul 50—54).

Oare așa să fie? Dar înfașibilitatea papei, Imaculata concepție, Urcarea cu trupul la cer a Maicii Domnului, și mai ales *Codul canonic romano-catolic etc., etc.*, apărute după 1700, rămîn neacceptate de Biserica unită? Unde mai este „întreaga ortodoxie” „păstrată integral și azi de Biserica unită”? Ne ascundem după cuvînte? Acesta e un „flagrant delict” de inexactitate istorică, dacă vrem să folosim cele mai blinde cuvînte!

Și în *Codul canonic roman ce spune?* Că nu există decît o singură Biserică catolică, cu aceeași doctrină, dar cu rituri diferite. Dar riturile nu au implicații dogmatice. Au implicații în spiritualitate, dar negative, pentru că spiritualitatea ritului se pierde, dacă i se ia conținutul dogmatic ortodox. Ritul devine o simplă formalitate (vezi rev. catolică belgiană *Irenikon*, nr. 3, 1992, studiul pr. B. Bobrinsky și „*Telegraful român*” nr. 45—48 (1—15 dec. 1992 la rubrica *Semnalăm*).

Surpriza nu este însă numai aceasta. Alta vine mai jos. Prea cucernicia voastră ați afirmat că în afara celor patru puncte, „în rest” uniția e „integral ortodoxă și azi”.

O primă observație din ordinea logicii: deci prin cele patru puncte, Biserica unită nu e ortodoxă, ci numai „în rest”. De ce fac această observație prea elementară? Pentru că prea cucernicia voastră ați afirmat că în 1700 prin cele patru puncte acceptate de uniția „a fost repusă în viață întreaga ortodoxie” de dinaintea de 1054, iar acum spuneți că cele patru puncte erau catolice și numai „în rest uniatisimul și-a păstrat ortodoxia”.

De fapt însă, cum am arătat mai sus, nu e ortodoxă nici „în rest”, dect prin rit, nu prin doctrină. Doctrina e în întregime catolică.

Ori, exact acest lucru îl spusese eu, în articolul pe care mi-l combateți. Că am avut dreptate, fără să vă dați seama, o spuneți mai departe chiar prea cucernicia voastră. Citez: „De la începuturile ei Biserica Română Unită a fost catolică (subliniere I.M.B.) în doctrină, și ortodoxă (subl. I.M.B.) în ritualul ei bizantin-român” (col. II, rîndurile 54—56). Deci ortodoxă numai cu acest neesențial ritual, menit doar să-i înșele pe credincioși că au rămas în legea lor, prin păstrarea ritului. Ori, încă odată, exact acest lucru îl spusese și eu. Ba chiar eu spusese mai puțin: că numai acum Biserica unită cu Roma e deplin catolică în doctrină, pentru că la început era semi-catolică, primind doar cele patru puncte.

Ar fi trebuit să știți că Inochentie Micu tocmai pentru păstrarea „legii” ortodoxe s-a luptat. N-a acceptat latinizarea, adică completa ei catolicizare. A cerut să rămînă în vigoare pravilele ortodoxe, independența episcopului și a Bisericii unite, eliminarea teologului iezuit, adică recunoașterea faptului că Biserica sa unită era ortodoxo-catolică, nu catolică și ortodoxă numai prin rit. Pentru aceasta a suferit 24 de ani în exil.

Astăzi idealurile lui sint trădate. Fosta Biserică ortodoxo-catolică e astăzi catolică pur și simplu. Care dogme noi, de după 1700, nu primește? Și de ce acceptă să fie doar un rit? Cred că Inochentie Micu mai plînge încă la Roma, la mînăstirea rutenilor care l-au adăpostit. Și tot așteaptă să fie adus acasă! Și e mereu uitat acolo. Și, la urma urmei, întors, ce Biserică ar găsi? Aceea pe care n-a dorit-o și împotriva căreia a luptat pînă la sacrificiu.

Aceste lucruri ar fi trebuit să le știți și atunci nu v-ați mai fi încurcat în reproșurile gratuite pe care mi le faceți. Văd că de fapt mă confirmați fără să vă dați seama, pentru că ați pierdut din mînă logica propriei demonstrații. N-ați vrut să-mi combateți teza ci, pur și simplu, să mă combateți, ca să nu ne putem înțelege. Păcat!

Și-atunci de ce afirmațiile mele au fost „gratuite și fortuite”, cînd mi le certificați chiar prea cucernicia voastră? Aș dori ca studenții prea cucerniciei voastre să nu citească aceste rînduri, pentru că nu-mi închipui că s-a reușit cu toată spălarea creierilor de regulile gândirii corecte, care se cheamă logica.

Unii ar putea fi jenați?

Ar mai fi și altele de pus la punct, dar ne oprim aici deocamdată.

● Prea Fericitul Patriarh Teoctist a tipărit în 1992 două cărți în care își adună osteneala pastorală, cuprînsă într-un număr impresionant de cuvîntări și predici, pe cele mai variate teme: PE TREPTELE SLUJIRII CREȘTINE, vol. VI (București, 1992, 430 p.) și SLUJIND ALTARUL LUI HRISTOS, vol. I (București, 1992, 511 p.).

Foarte multe din cele două cărți conțin unele studii de istorie bisericească, de istoria culturii, în care s-au evidențiat clerici de valoare de-a lungul veacurilor și, bine-înțeles și cuvînte de folos pentru credincioși, la Duminicile și sărbătorile de peste an.

Știm ce înseamnă astfel de osteneți, pe lîngă cele administrative care abia îți dau răgazul rar al unor meditații și întînzirii la masa de scris. P.F. Sa și-a umplut acest răgaz cu lucruri de reală valoare, care sint în același timp și dezvăluire a unui program pastoral și a unei activități neîntrerupte pe toate registrele posibile ale vieții unui ierarh, și încă ale aceluia ce se află în fruntea Bisericii noastre.

● Dl. prof. Dr. doc. Pande Olteanu a scos o ediție critică, pe versiumi, după manuscrise, cu traducere și glosar în context comparat, a vestitei FLOAREA DARURILOR sau FIORE DI VIRTÙ (ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1992, 536 p. format Biblia de la București). E o operă alcătuită în sec. XIV (1316—1323), tradusă apoi în zece limbi, și în „Codes Negoianus”, în românește (1620) cu autor necunoscut, probabil un laic din Bologna. Adună cite din autori vestii, răsăriteni și apuseni, tratînd despre 18 virtuți și 17 vicii.

Ediția Pande Olteanu e o operă de adîncă și autentică erudiție, comparînd versiunile italiană, ucraineano-rusă, slavo-română, greacă, greco-italiană, cu un glosar de 3720 de cuvînte.

Cartea are în urmă o muncă titanică de zeci de ani, și o luptă cu opoziții guvernamentale de tot atîția ani, care n-au dorit opera publicată, pentru că e o operă prin excelență de morală.

Doritorii de citate din Platon, Ovidiu, Juvenal, Seneca, Aristotel, Augustin, Ciprian etc., etc. și, bineînțeles, din Sf. Scriptură, despre virtuți și vicii, pot găsi de toate.

Cartea nu e numai de mare erudiție, ci și de mare folos, și astăzi.

● Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează în revista „Teologie și viață” (Serie nouă, an. I, nr. 9—12, 1991, p. 15—49) un studiu absolut necesar astăzi: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia”.

Biserică încă martiră și astăzi, trădată, închinată Moscovei chiar și după ce Basarabia s-a declarat stat suveran, independent.

Se vinde o Biserică și o națiune pe o camilafcă albă! O fi de mătase scumpă. O fi costînd 30 de arginți!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. Serafim Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, redactor adjunct; Pr. cons. Gheorghe Papuc; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru citorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.